

ROHETIIGRI ARENGURAAMAT 2026

Armas lugeja,

Täna avate virtuaalselt Rohetiigri neljanda arenguraamatu.

Nende aastate jooksul on maailm väga palju muutunud. Ka Rohetiiger on arenenud ja koos heade partneritega vaadanud tulevikku. Oleme loonud kontseptsiooni elust Eestis 2040. aasta paiku, mida tutvustasime koos majandusvisiooni ja peateekaardiga „Elevant toas” foorumil. Arenguraamatust annab ka tänavu noppida tipphetki ja taipamisi möödunud aastast.

Rõõmu teeb, et aastaga sai väga palju Rohetiigri tegevusi digitaalsete kaante vahele. Uuenes energia teekaart, valmis maakasutuse teekaart ning tööstuse ja ringmajanduse teekaart on arenguraamatu ilmumise ajaks lõpusirgel. Iga teekaart on oma autori ja sellesse panustanud ettevõtjate nägu, ent suutsime seitsmesaja lehekülje pinnalt teha kaks olulist tõmmist – peateekaart ja tasakaalus majanduse visioon.

Esiteks on nüüd selge ning [peateekaardist](#) loetav, milline on teekaartide ühisosa ning milliseid muutusi peaksime soovima lähitulevikus koos Rohetiigri esindusorganisatsiooni, partnerite ning avaliku sektoriga teoks teha. Teiseks on nüüd tänu [tasakaalus majanduse visioonile](#) tajutav, millist Eestit 15 aasta pärast näeme. Seda sisu luues saime kirjeldatud ka praktilised näited tuleviku naabruskondade ja noorte investeerimise kohta, tuleviku toidu praktiline visioon on valmimas.

Tasakaalus majandus tähendab Rohetiigri jaoks, et säilib või paraneb nii looduse kui ka inimese heaolu ning majandus lähtub sellest juhtmõttest. Paratamatult peavad seega mõned majandustegevused lõppema või vähenema. Samas kindlasti Eestimaal mitmete majandustegevuste maht ka kasvab, leidliku rahvana tekitame keskkonnahoidlikke praktikaid ikka juurde.

Rohetiiger on ise olnud tublim kui varem, ent vaprad on olnud ka meie partnerid. Sihtasutus Liberaalne Kodanik (SALK) tegi rohetiigrite ja teiste ettevõtete toel värskelt selgeks eestimaalaste hoiakud keskkonna küsimustes. Neist taipamistest leidub siingi näiteid ning ettevõtjail on nüüd tööriistakastis teadmine, kuidas paremini oma sõnumeid seada, et keskkonnahoidlikud ärimudelid au sees hoida.

Esindusorganisatsiooni liikmeskond arenes aastaga – jälle toimus kümneid tarkuse vahetamise ja teineteise toetamise kohtumisi. Arenguraamatust leiab teadmise trendide kohta, mis 5-aastast Rohetiigrit iseloomustavad ning noppeid lõppenud aastast.

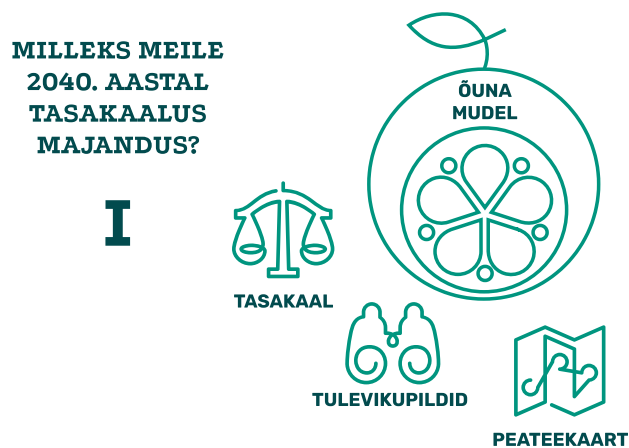
Teekond jätkub – 2026 on uue strateegia loomise aeg, et peateekaart ja visioon hoogsalt meile lähemale nihkuks. Läheme ikka edasi tulevikku loovalt ja eheda julgusega. Loodetavasti leiad järgnevatest juttudest meelerahu, põnevust ja soovi jätkuvalt üheskoos puhtamasse tulevikku panustada.

Mikk Vainik

**Rohetiigri
arendusjuht**

I Milleks meile 2040. aastal tasakaalus majandus?

Rohetiigri õunamudel

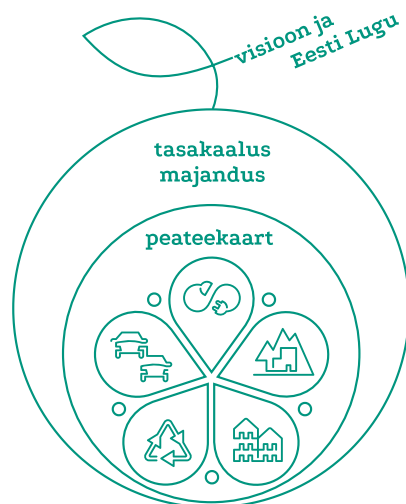
Tasakaalus majandus 2040

Tulevikupildid – praktilised visioonid

Peateekaart: viis missiooni

Rohetiigri õun on Eesti väga põhjalikult läbi töötatud arenguvision

Novembris 2025 valmis Rohetiigri nn **õunamudel**. Tööd selle nimel tegime 5 aastat ja oma panuse andsid ligi 300 ettevõtet ja organisatsiooni. Rohetiigri õun koosneb järgmistest osadest:

Mudeli keskel on **õunaseemned, viis valdkondlikku teekaarti** (energia, ehitus, transport, maakasutus, tööstus ja ringmajandus), mis annavad arvutustel ja prognoosidel põhineva vaate järgneva 15 aasta arengusuundadele ning praktilised juhised tegutsemiseks.

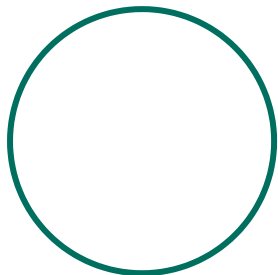
Järgmine tasand on **seemnekoda ehk peateekaart**, mis koondab viie teekaardi tegevused, ajajooned ning oodatava mõju tervikpilti.

Õuna **viljaliha on tasakaalus majanduse visioon** Eestile aastaks 2040. See dokument esitab kirjelduse **majandusruumist**, kus elame aastal 2040, kui teekaardid on ellu viidud.

Õuna **koor** kutsub viljaga lähemalt tutvuma. Kui seni nimetatud tasandid on mõeldud pigem muutuste juhtidele erinevates organisatsioonides, siis välimine kiht võiks puudutada laia osa eestimaalastest. Anda kindlustunde, et kui tänased kriisid üle elame, ootab ees midagi head. See on kokkuvõtte aastal 2025 kokku korjatud 13 500 unistusest, millises riigis soovime elada aastal 2050. Unistajatest ligi 70% olid nooremad kui 25 aastat.

Suurim üllatus tabas meid Rohetiigri õuna valmimisel. Selgus, et täiesti tavaliste inimeste unistuste Eesti ongi just see, mille suunas teekaardid meie elu juhivad. Seega – teeme ära!

Milleks meile 2040. aastal tasakaalus majandus?

Ardo Reinsalu

Tasakaalus
majanduse
kontseptsiooni
autor

Maailm muutub kiiresti. Kliimakriis ja tehnoloogiline plahvatus seavad meid oluliste valikute ette. **Sadade organisatsioonide koostöös sündinud** Rohetiigri viie majandussektori **tasakaalus majanduse 2040 visioon** pakubki vajaliku sihi – see on plaan Eestist, kus majanduslik edu ei tule ümbritseva elukeskkonna arvelt, vaid sellega kooskõlas.

Et mõista eesootavaid muutusi, peame vaatama minevikku. 1995. aastal olid normiks soojustamata paneelmajad, hõredad aknad ja tänaval tossavad vanad romud. Energia oli odav, raiskamine tavaline ja tuulepargid ei terendanud silmapiiril. Jäätmed viidi sageli metsa alla, sorteerimine oli võõras mure. Täna on meil nullenergiahooned, päikesepaneelid ja äpitaksod. See hüpe on olnud kolossaalne. Kuna tehnoloogiline areng pidevalt kiireneb, on alust arvata, et **järgmise 15 aasta muutus on veelgi suurem**. Tuleviku ennustamisel kipume pigem üle hindama lähituleviku muutusi ja alahindama pikaajalisi arenguid.

MILLINE ON EESTI AASTAL 2040?

Eesti on tasakaalus majandusega riik, kus inimeste heaolu ja ökosüsteemide tervis käivad käsikäes. See visioon on ambitsioonikas, kuid **realistlik tulevikupilt, mis põhineb ruumilisel planeerimisel, säästval liikumisel, taastuvenergiail ja ringmajandusel**. Energiat toodetakse hajutatult ja taastuvatest allikatest; hooned ja võrgud suhtlevad ning nutikas tarbimine ja salvestus hoiavad süsteemi tasakaalus. Transport ühendab sujuvalt ühistranspordi, kergliikluse ja nõudluspõhised lahendused. Tarneahelad on läbipaistvad ja tõhusad. Põllumajandus ühendab toidujulgeoleku ja looduse hoidmise.

Ehituses on toimunud revolutsioon: **me ei lammuta, vaid väärindame**. Vanad magalad on tehaseliselt renoveeritud moodsateks, energiatõhusateks elukeskkondadeks. **Ringmajandus on standard – tootmisjääk pole prügi, vaid väärtuslik tooraine**. **Ressursitõhusus** on meie **uus konkurentsieelis**. Eestist on tänu paindlikkusele saanud maailma rohemajanduse startup – väike, näljane ja piisavalt hull, et proovida asju, mida suured riigid ei julge.

Vaata videosid: Tasakaalus majanduse visioon - Elu Eestis 2024 paiku Sillamäel, Pärnus ja Tallinnas

Videod ja taustalugu on loodud AI tööriistade abiga Rohetiigri sisu peale. 2025

Autor: Otto Mättas, AI ekspert ja Taltech doktorant-nooremteadur

Video: artifig.com

Muusika: Artifig – Helge hommik (Rohetiiger Edit)

KAS SEE KÕIK ON UTOOPIA?

Ei ole utoopia. See on tehtav. Pea kõik kirjeldatud tehnoloogiad on meil täna olemas. Meil on päikesepaneelid, nullenergiahooned ja nõudluspõhine transport. Meil on loodushoid, andmepõhine põllumajandus ja jäätmeid vääringdavad tööstused. Küsimus on vaid mastaabis. Täna on need võimalused kättesaadavad vähestele – visioon 2040 eeldab, et need muutuvad normiks.

Pigem võiks küsida, kas visioon ei ole äkki liiga tagasihoidlik. Arvestades tehisintellekti, materjaliteaduse ja energiasalvestuse tormilist arengut, võivad muutused kujuneda veelgi radikaalsemaks. Võib-olla on energia 2040. aastal peaaegu tasuta või prindime majad kohalikust pinnasest? Võib-olla on tarneahelad täielikult autonoomsed?

Ei tea, ja seepärast ei ole spekulatiivseid lahendusi visioonis ka üle võimendatud.

TULEVIK ON VALIKUTE KÜSIMUS

Visioon 2040 annab kindlustunde, et me ei triivi, vaid **ehitame teadlikult tasakaalus Eestit. See on riik, kus on puhas õhk, arukas töö ja tugevad kogukonnad**. Koht, kus globaalne avatus kohtub kohaliku turvatundega.

Aga selline tulevik ei teki iseenesest. Hea poliitikakujundaja, kasuta Rohetiigri **teekaarte** ja aita luua toetav raamistik, mida sektori ettevõtjad ootavad. Targad teadlased, aidake tuua teadmised Eestisse. Kogukonnad, olgem ise aktiivsed oma elukeskkonna planeerimisel. Ja sina, hea lugeja, iga meie tänane tarbimisotsus, töökohavalik ja hääletamine valimispäeval kujundab selle, millises riigis me 2040. aastal tegelikult elame.

Millises Eestis tahad elada sina?

Praktilised visioonid on osa Rohetiigri tasakaalus majanduse visioonist, justkui sähvatus tulevikust, mis annab sissevaate võimalikku ellu 2040. aastal.

Praktiliste visioonide koostamisel tuginesime sisendile teekaartidelt, uuringutest ning vestlustest valdkondade ekspertide ja arvamusiidritega.

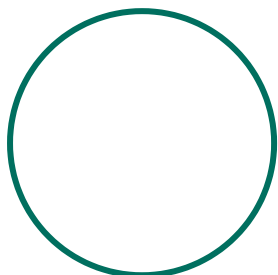

"Tuleviku naabruskonna" näite aluseks on ehituse ja energia teekaardid. Näidet aitasid sisustada Markus Vernik, intervjuud Rohetiigri liikme Hundipeaga ning vestlused Krulli kvartali arendajatega.

"Jätkusuutlik investeerimine" seostub hariduse ja rahanduse peatükiga ja selle valisime, toomaks välja tuleviku tegijate põlvkonna väärtusruumi ja hoiakuid keskkonnaküsimuste ja kestlikkuse osas. Näidet aitasid sisustada Liisi Kirch ning Rohetiigri liige Swedbank.

Rohetiigri peateekaart: viis missiooni Eesti majanduse tasakaalustamiseks

Kersten Kattai

Rohetiigri
peateekaardi
peatöötaja

Poliitikate kujundamine on Eestis liiga kaua olnud killustatud – **iga ministeerium ja valdkond liigub omas suunas, mistõttu poliitikate hammasrattad ei käi ühes rütmis**. Sellele viitas OECD Eesti valitsuse tellitud analüüsis juba 2011. aastal. Nii kaotame ka kestliku majandusmudeli suunas liikumisel aega, energiat ja raha. **Rohetiigri peateekaart pakub alternatiivi: ühised sihid ja konkreetsete teod, mis viivad tasakaalus majandusmudelini.**

Peateekaart sündis viie aasta jooksul koostatud energia, ehituse, transpordi, maakasutuse ning tööstuse ja ringmajanduse valdkondlike teekaartide põhjal. **See on koostöös enam kui 300 eksperdiga valminud ja ligi 700 leheküljel läbi analüüsitud nägemus**, kuidas Eestis nendes sektorites järgmise 15 aasta jooksul toimetada. Kõik need on pikaajalist arengusuunda ja investeerimiskindlust vajavad valdkonnad, mille raamistiku paneb olulises osas paratamatult paika riik oma õigusruumiga.

Viite teekaarti omakorda seob ja koondab Peateekaart. See ei ole järjekordne riiulile tolmu koguma loodud strateegiadokument, vaid ettevõtjate, **teadlaste ja ekspertide koostöös sündinud konkreetne tegevuskava**, kuidas viia Eesti 2040. aastaks elujõulise majanduseni, kus majandusareng ei tule enam keskkonna ja inimeste heaolu arvelt.

Oleme selleks sõnastanud **viis missiooni, mis aitavad liikuda kestliku majanduse suunas**. Need ei kata küll kogu majandusruumi, kuid hõlmavad selle olulist osa.

Peateekaardi tutvustus foorumil "Elevant toas"

NURJATUD PROBLEEMID VAJAVAD UUT LÄHENEMIST

Meie lähenemine tugineb nurjatud probleemide mõistmisele. Need on probleemid, mida saab küll leevendada, kuid mitte lõpuni lahendada. Nurjatud probleemid sisaldavad väärtuskonflikte, mistõttu nende lahendused sõltuvad vaatenurgast. Näiteks **energiajulgeolek versus kliimaeesmärgid, valglinnastumine versus rohealad, majanduskasv versus ressursikasutus** – kõik need sisaldavad **valdkondade-vahelisi konflikte**, mida ei saa lahenda tavapäraste ühe-ministeeriumi-põhiste poliitikate abil ja valdkondlikes "silotornides". Seetõttu valisime selliste **nurjatute probleemide käsitlemiseks missioonipõhise lähenemise**. Iga missioon annab selge suuna järgmiseks 15 aastaks. Iga missiooni juurde kuuluvad

konkreetsed ettepanekud. Neid on peateekaardis **kokku 30**, samas kui valdkondlikes teekaartides on ettepanekuid üle kolmesaja. **Oleme tegevuste elluviimise pannud ajateljele ja näidanud, mis ja mis ajaks peab Eestis olema muutunud.**

TASAKAALUSTATUD ENERGIASÜSTEEM

Esimene missioon on liikumine **saja protsendi taastuenergia suunas**. Eesti energiasüsteem sõltub endiselt liigselt fossiilkütustest, hooned on energiakulukad ja suur osa soojusest läheb raisku.

2040. aastaks tahame, et Eesti aastane elektri- ja soojusvajadus kaetaks täielikult kodumaise taastuenergia toodanguga. Me ei räägi sajaprotsendilisest taastuenergiast igal ajahetkel – päike ei paista öösel ja tuul ei puhu alati. **Tasakaalu peame saavutama aastases tootmises ja tarbimises.** Võti peitub mitmekesises energiasüsteemis. **Vajame erinevaid tootmisallikaid**, nii taastuvaid kui juhitavaid, kuid samaaegselt tasakaalustavaid lahendusi – **salvestussüsteeme kodudes ja suurvõrkudes**, aga ka **nutikat energia tarbimise juhtimist**, mis kohandub tootmisega. Energiateekaardi analüüsi kohaselt jääb siseriiklik tarbimine katmata 55% ajast, samas kui 45% ajast tekib siseriiklik energia ülejääk. Vahe tasakaalustamiseks vajamegi nii nutikat energijahtimist, salvestust kui ka juhitavaid elektritootmise allikaid.

PARIMAD PRAKTIKAD

Delta E Insenerid OÜ loodud seiresüsteem visualiseerib ärikinnisvara energeetikaga seonduvat ning aitab nõnda leida võimalusi energia kokkuhoiuks. Täna on liitunud juba 22 klienti ja 125 hoonet. DeltaE koostöös Tallinna linna ja Tehnopoliga arendab dünaamilist seiresüsteemi veelgi täpsemaks. Arendatava süsteemiga saab tutvuda [SIIN](#). Olemasolevatele lisandub näiteks moodul, mille abil saab hoonet võrrelda teiste samasuguse kasutusotstarbega hoonetega.

Estanc AS teeb koostööd Tartu Ülikooli teadlastega, et luua madalrõhul töötav vesiniku salvestussüsteem. Projekt kestab kuni jaanuarini 2027, lõppeesmärk on disainida ja valmistada (H₂) salvestussüsteemi prototüüp, mis suudab konkureerida olemasolevate lahendustega mitte ainult hinna, vaid ka ohutuse ja energiakasutuse efektiivsuse poolest.

Estanc AS panustab üha enam Euroopa suurimates CO₂ püüdmise ja säilitamise (CCS ja CCU) projektides. Kõige rohkem seadmeid – lausa 32 toodet – on Estanc seni tootnud Ørsted Kalundborg CCS projektile Taanis, mis püüavad aastast ligi 0,43 miljonit tonni CO₂. 2025. aasta tööde hulka lisandus ka Hafslund Celsio CCS projekt Oslos, mille eesmärk on püüda kuni 0,35 miljonit tonni CO₂ jäätmepõletusest.

Eesti Metsameister OÜ on 2025. aasta jooksul kasvatanud taimi oma eelmisel aastal rajatud päikesepargi abil täielikult rohelise energiaga. See vähendas oluliselt ettevõtte süsiniku jalajälge ja toetab eesmärki kasvatada metsa ja taimi keskkonnahoidlikult.

ETS NORD paigaldas oma tehase katusele päikesepargi, mis koosneb 947 paneelist koguvõimsusega 435 kWp. Suvekuudel toodab park kuni 80 MWh elektrit. Taastuv päikeseenergia moodustab nüüd 13,32% ettevõtte tarbitud energiast. Uus lämmastikugeneraatori süsteem võimaldas vähendada oluliselt terase laserlõikamise kulusid ning toota "rohelist" lämmastikku. Selleks kasutatakse päikeseenergiat, mis pärineb kas hetkel võrgus olevast päikesepargist või tulevikus akupanka salvestatud päevasest energiast, mida öösel kasutatakse lämmastiku genereerimiseks.

2025. aasta seisuga on **Telia** Eestil kokku 91 päikeseparki, mis toodavad ligikaudu 1,2 GWh elektrienergiat aastas. Telia alustas koostööd Eesti idufirmaga Fentrica OÜ, et viia mobiilimastide akud üle tehisintellektil põhinevale nutikale juhtimisele. Uus lahendus võimaldab akusid laadida näiteks enne torme, pikendades elektrikatkestuste ajal mastide autonoomset tööaega varasema 2-3 tunni asemel kuni 6 tunnini. Samuti panustab nutikas süsteem senisest efektiivsemale elektritarbimisele, sest akude laadimine toimub odavamalt ehk siis, kui elektrivõrgus on päikese- ja tuuleenergia ülejääk. Kui suurema tarbimise korral on võrgus elektri puudujääk ja hinnad kõrged, võetakse kasutusele aga mastide akuenergia.

Alexela AS lõi täiesti uue tarneahela, et Eestisse saaks jõuda "demokraatlik" LPG. Uue tarnekanali kaudu laevatakse LPG-d USA-st Alexela Riia terminali 22 000 tonniste laevadega, mis võimaldab varustada nii Baltikumi kui ka Poolat. Tarneahela loomisse investeeris grupp üle 30 miljoni euro, millel on lisaks ärilisele väärtusele ka oluline julgeoleku tähendus, sest see tagab Eesti energiasõltumatuse Venemaast.

Alexela on laiendanud jõuliselt elektrilaadijate võrgustiku ning jätkanud kursil: laadimislahendused koju, teekonnale ja sihtkohta.

Alexela avas esimese vesinikutankla koos kohaliku rohevesiniku tootmisega.

Ida-Virumaal alustas tööd Alexela aku- ning päikesepargi hübriidjaam.

Alexela tootis 2025. aasta varasemaga võrreldes 10% rohkem biomeetani.

Ülemiste City testib nutikaid energialahendusi kinnisvaras ning paigaldas Diotech'i abil 1MW/2MWh akusalvesti, mis suurendab varustuskindlust, optimeerib elektrikasutust ja võimaldab osaleda elektribörsil ning sagedusreservide turul. See on korraga hea nii kliimaeesmärke kui ka kulude kontrolli silmas pidades.

Ülemiste City pilootprojektis koostöös ettevõttega R8 Technologies kasutatakse ka KONE liftide andmeid hoone kliimasüsteemide optimeerimiseks. Tulemuseks on kuni 36% väiksem energiakulu, 140 tonni vähem CO₂ heidet ja parem sisekliima üürnikele. Sellega võeti võit Tallinna 2025. aasta ettevõtlusauhindade koostööprojektide kategoorias.

Utilitas ühendas sel aastal üle riigipiiri Valga ja Valka kaugküttesüsteemid, mille tulemusel saab Valka biokütuseid kasutavast koostootmisjaamast kütta Valga linna ja Valga

katlamajast Valka linna. Selle tulemusel muutus kaugküttesüsteem naaberlinnades efektiivsemaks ja vähenes vajadus kasutada fossiilseid kütuseid.

Lõpule jõudis Baltikumi esimene rohevesiniku tervikahela projekt ja pealinna tänavatel sõidavad Toyota Mirai vesinikua autod, mida saab tellida Bolti rakendusest. Rohevesiniku tootmine toimub Utilitase Vao energiakompleksis, kus asub ka üks kahest vesinikutanklast. Teine tankla valmib aasta lõpuks Alexela Peterburi tee jaamas.

TIHEDAM JA ELAVAM LINNARUUM

Teine missioon käsitleb linnaruumi. Kui palju on meie linnades päeval tühje parkimisplatse? Kui palju pooltäis koolimaju ja alakasutatud kultuurikeskusi? Samal ajal valgub asustus üha enam hajali, mille tulemusena sajad tuhanded inimesed pendeldavad hommikul autoga linnast välja ja õhtul tagasi. See pole ei keskkonnasäästlik ega majanduslikult mõistlik.

Peame liikuma **tihedamate linnade poole**. Mitte hallide betoonmassiivide, **vaid inimkeskse, roheline ja säästvate liikumisele sõbraliku ruumi suunas**.

See ei tähenda pealinna lõputut kasvu, vaid **kümne piirkondliku keskuse arendamist kogu Eestis** ning seeläbi alakasutatud **regionaalse võimekuse maksimaalset kasutamist**, mis muuhulgas on olnud kõrge majandusarenguga riikide üks edutegureid.

Selle missiooni elluviimiseks peame ehitusõiguse ja planeeringute kinnitamisel hindama arenduse kogu elukaare CO₂ jalajälge ja taristukulude mõju, kehtestama nõude, et **arendustega koos mõeldakse läbi ja luuakse liikuvuslahendused**. Samaaegselt peame sihipäraselt panustama **hoonete energiatõhusamaks renoveerimisse**. Viimane on kallid, kuid paratamatu samm.

PARIMAD PRAKTIKAD

2024. aasta lõpus omistati parima rohelise kontori tiitel erasektoris **Äripäev AS**-le. Rohelise Kontori eesmärk on kontori tegevuse keskkonnamõju pidev jälgimine ja vähendamine, millega kaasneb kulude kokkuhoid, loodusressursside säästev kasutamine, jäätmetekke vähenemine ning töökeskkonna tervislikumaks muutumine.

Eesti Raudtee avas Keilas uue, keskkonnasõbraliku haldushoone, millest saab oluline sõlmpunkt kogu läänesuuna raudteetaristu haldamisel. Liginullenergiahoone varustati kaasaegsete rohetehnoloogiatega ja parandab oluliselt töötingimusi pea 30-le piirkonna raudteespetsialistile.

Lävi sisearhitektide aasta üheks olulisemaks koostööprojektiks kujunes Wise'i Tallinna uus kontor Krulli kvartalis, kus fookuses olid keskkonnasääst, targad hoonesüsteemid ning universaalsest disainist lähtuvad ruumilahendused. Märtsis kolis Wise oma uutesse, rohkem kui 2000 töötajale mõeldud ruumidesse, mis meenutab väikest linnakut. Hoones on 9 kohvikut, 83 koosolekuruumi ning mitmekesised alad süvatööks, koostööks ja puhkuseks. Kolm ja pool aastat kestnud projekteerimis- ja ehitusprotsessi tulemusena loodi

töökeskond, mis hinnati Leesman Indexi järgi maailma kümne parima kaasaegse kontori sekka.

TKM Grupp avas Vilniuses uue KIA ja Škoda autokeskuse, mis projekteeriti ja ehitati vana vahtrapuu ümber. Selle jaoks muudeti maja plaani, kujundati kaldu klaasfassaad, loodi juurekaitseala ning rajati erilahendusega jalakäigurada, mis ei kahjusta puu juuri. Hoone A+ energiatõhususklass, ringlussevõetavate materjalide kasutamine ja elektriautode laadimiskohad rõhutavad projekti keskkonnateadlikku hoiakut. Vaher, mis nüüd on osa hoone arhitektuurist ja paistab ka interjööri, sümboliseerib tasakaalu linna ja looduse vahel.

Hundipea Kakaoladu sai üle mitmete aastate uued asunikud – praegu on majas juba aktiivselt toimetamas Löft Event Venue, varsti avab oma ukse kohvik. Tulevikus on plaanis kasutusele võtta ka teised Hundipea hooned materjalipankadena, selle võimaldamiseks alustati Targa linna tippkeskuse ja TTÜ teadlastega projekti „Reusing old buildings“.

Hundipea pani kokku oma esimese käsiraamatu. “Hundipea Neighbourhood Playbook” keskendub inimesi ühendava piirkonna loomisele avalikkust ja sidusrühmi kaasates.

ÜHISTRANSPOORT KONKURENTSIVÕIMELISEKS

Kolmas missioon on **liikuvuse modaalpööre**. Täna kulub ühistranspordiga tööle jõudmiseks keskmiselt üle 30 minuti, autoga 20, kusjuures autoga läbitav distants on pikem. Enne kui ühistranspordi kiirus ja mugavus ei tõuse, pole realistlik oodata suurt kasutajate arvu kasvu.

Lahenduseks oleks **maakondades kiire ühistransport**, mis väljub regulaarselt pool- või täistundidel. Linnades **eraldi rajad ja foorides eelisõigus ühistranspordile**. Tallinna linnapiirkonnas **trammiliinid**, mis suudavad korraga kiiresti liigutada palju inimesi. Ning muidugi **hästi integreeritud liikuvuskeskused**, mitte nurgatagused peatused. Nende kõigi katusena senisest palju **terviklikumalt juhitud ühistranspordi korraldus** ja **kasutajakeskne piletisüsteem**. See ei tähenda, et kõik peavad hakkama liikuma peamiselt ühistranspordiga. Piisab kui seda teeb **senisest 15% enam inimesi linnades ja 10% maapiirkondades**. Suurenda ühistranspordi igapäevaste kasutajate hulka 2040. aastaks linnades 25%-ni ja maapiirkondades 18%-ni on ju meile jõukohane ülesanne?

PARIMAD PRAKTIKAD

Bolt aitab koos partneritega tuua Tallinna tänavatele Toyota Mirai vesinikuautod, et toetada puhtamat linnaliiklust ning pakkuda sõitjatele rohkem uuenduslikke ja kestlikke sõiduvalikuid. Toyota Mirai on vesinikkütuseelementidel töötav elektriauto, mis toodab ise sõidu ajal elektrit, kasutades vesinikku ja hapnikku. Ainsaks jäägiks on veeaur.

KASUTAMATA POTENTSIAAL BIO- JA RINGMAJANDUSES

Neljas ja viies missioon keskenduvad ressursside tõhusamale kasutamisele. **Tuleviku majandusarengu üheks nurgakiviks on saamas ressursitõhusus ja tootlikkus** ehk see, kuidas suudame piiratud ressursse kasutusele võtta ja nendest välja pigistada suuremat lisandväärtust. Kolmveerand Eesti pindalast sobib biomassi tootmiseks, kuid väärindame seda kehvasti. Meie **biomassi väärindamise** lisandväärtus sektori töötaja kohta jääb Euroopa Liidu keskmisest peaaegu poolteist korda, Soomest ja Rootsist kaks ja pool korda maha. Viimastel aastatel vahed naabritega suurenevad, isegi Läti tuleb meile kiirte sammudega järele ja Leedu jookseb eest ära.

Ringmajanduses on olukord sarnane. Me võtame taaskasutusse umbes viiendiku oma materjalidest, mida on küll veidi rohkem kui Euroopa Liidus keskmiselt, kuid meie ressursitootlikkus on tagantpoolt kolmandal kohal – ühest kilogrammist materjalist toodame ühe euro väärtust, samal ajal kui Euroopa Liidus keskmiselt võetakse sellest välja kolm ja Saksamaal neli ja Šveitsis kümme korda rohkem väärtust. **See, et oleme ressursside väärindamise lisandväärtuse loomise ahelas liiga madalal, on meie kasutamata majanduslik potentsiaal.**

Lahenduseks on eelduste loomine **materjalide ringkasutuse suurendamiseks**. Esiteks, et me teaksime, **kus meie materjalid asuvad** ja teiseks, et **bürokraatia** nende kasutamiseks **oleks minimaalne**. See eeldab nii andmete paremat kasutamist kui ka regulatsioonide muutmist.

Teine suund on **teadus-arendustegevuse toetamine ning innovatsiooni edendamine**, et meil tekiks suurema lisandväärtustega materjalid ja tooted. Kolmandaks tuleb **parandada ettevõtjate teadlikkust**, milliseid võimalusi ringmajandus pakub.

PARIMAD PRAKTIKAD

GreenDice on koolides läbi viinud mitmeid elektroonikajäätmete teemalisi koolitusi ning julgustanud noori olema teadlikumad tarbijad ja usaldama korduskasutust. Häädemeeste gümnasistid said Green Dice'ilt õppetöös isiklikud sülearvutid. Noored pikendavad nõnda varem Tele2-s kasutatud seadmete elukaart ning saavad ise veenduda, et kvaliteetsed kasutatud arvutid on töökindlad ja ajas kestvad. Algatusest Häädemeeste keskkoolis saab pikemalt lugeda [siit](#).

Menu Meedia lõi koostöös MTÜ-ga Pakendiringlus inspireeriva taaskasutusteemalise seiklusraamatu „Ellen, Eik ja kilekoti mõistatus“, mis tutvustab lastele keskkonnahoidu, prügi sorteerimist ja nutikaid tarbimisharjumusi seikluste abil. Raamatu sihtrühmaks on 6-12-aastased lapsed, teksti kirjutas Kätlin Vainola ja illustratsioonid tegi Eili-Lepik Kannelmäe. Sellega sooviti muuta taaskasutus ja keskkonnahoid lastele mänguliseks ja arusaadavaks igapäevaelu osaks. Valmis ka interaktiivne digiraamat. Trükitud raamat kingiti kõikide Eesti lasteaedade vanematele rühmadele ning valmistati õpetajatele kasutamiseks ette tegevustund.

Ellen, Eik ja kilekotimõistatus [tutvustusvideo](#) ja [digiversioon](#). Ida-Virumaalt alguse saanud MTÜ Pakendiringlus ja Meaningful Talksi koostööprojekt „Õppides läbi elu“ ühendas keelekümluse ja keskkonnateemad, aidates lastel mängulises tegevusteatris vormis õppida

eesti keelt ning mõista jäätmete sorteerimise, taaskasutuse ja keskkonnast hoolimise tähtsust. Programm aitas kaasa keskkonnasäästliku mõtteviisi arendamisele nii õpetajate kui ka lasteaialaste seas ja andis lastele julgust suhelda avatult ning enesekindlalt. Sellega sooviti aidata lastel praktiseerida mängulise tegevuse abil eesti keelt, laiendada nende sõnavara ja tulla toime igapäevastes olukordades. Projektis osales ligi 300 kooli- ja lasteaialast.

Samaaegselt toimuvad raudtee ehitustööd nii Tapa ja Tartu kui ka Tapa ja Narva vahel, kus teelõigud elektrifitseeritakse, rekonstrueeritakse ning õgvendatakse. Nendes suuremahulistes töodes rakendatakse ringmajanduse põhimõtteid. Tapa-Tartu lõigul on pööranguid taaskasutatud 45%, liipreid 30%, killustiku 30%; kõrvalteedes on killustiku taaskasutus 75%. Tapa-Narva lõigul aga on pööranguid taaskasutatud 54%, rööpaid 65%, liipreid 65%. Nõnda toimetades kasutab ettevõtte ressursse keskkonnasõbralikult ning saavutab ka märkimisväärset kokkuhoidu.

Digitaliseerimise tulemusena vähendas **Eesti Metsameister OÜ** paberi kasutust ligi poole võrra ning muutis andmete liikumise kiiremaks ja läbipaistvamaks. Hinnanguliselt säästetakse 30% töötundidest. Töötajate tagasisidest selgub, et uued süsteemid vähendasid korduvaid tegevusi ja suurendasid töörahulolu.

Juba teist aastat kogub **Jolos OÜ** iga korraldatud ürituse kohta jätkusuutlikkust hindavaid andmeid. Saadakse täpselt teada, kui palju toitu üritusele telliti, palju sellest ära söödi, palju ära visati, palju lihtsalt söömata jäi ja palju annetamisele läks. Andmete põhjal on ettevõtte optimeerinud tellitava toidu koguseid, et vähendada toidu raiskamist ning säästa klientide raha. Toidu raiskamise vähendamisele aitab kaasa ka edukas koostöö Toidupanga ja Fudloopiga. Eelmisel aastal läks annetusteks 94% alles jäänud kõlblikust toidust.

Ragn-Sellsi Väätza Treatment & Detox jäätmekäitluskeskus töötab täisvõimsusel ja muudab ohtlikud jäätmed ressursiks. Puhastatud pinnasest toodetakse taaskasutatavaid materjale – ehitus- ja täitematerjale, reoveemudast aga komposti, mida kasutatakse põllumajanduses ja karjäärade rekultiveerimisel. Olemas on võimekus puhastada värvivett. Koaguleerimise teel eemaldatakse veest värviosakesed ning tulemuseks on nii puhas vesi, mida saab läbi prügila puhastussüsteemide ohutult loodusesse suunata.

ETS NORD hakkas tootmises kasutama tavalise lehtmatali asemel suuri metallirulle – mothercoilse –, mis on toonud märgatava keskkonna- ja majandusliku kasu. Tulemuseks on väiksem materjalikadu ja toorainevajadus ning jäätme- ja transpordikulud, sujuvam töövoog ja efektiivsem toomine.

2025. aasta alguses pandi ettevõtte puhkeruumi “Eelnevalt armastatud asjade riiul” ehk taaskasutuspunkt, kuhu töötajad saavad tuua korralikke, kuid endale mittevajalikke esemeid teistele kasutamiseks. Nii vähendatakse jäätmete teket ja soodustatakse vastutustundlikku tarbimist.

2024. aasta lõpu seisuga müüdi **Alexelas** 14% kuumadest jookidest kordustopsist. Eesti kunstnike loodud kordustopside sari võeti klientide hulgas väga hästi vastu.

Esmakordselt toimus **Lennuliiklusteeninduse AS**-s täika, kus pöörasime tähelepanu riiete üleküllusele ja taaskasutuse võimalustele. Lisaks riistele leidsid uusi omanikke mänguasjad ja muudki esemed.

Elisa Eesti avas kõikides esindustes ringmajandust toetava Elisa FIX seadmete remondi- ja hooldusteenuse, et kõigil oleks võimalus kiirelt ja mugavalt pikendada oma seadmete eluiga, hoida kokku ressursse ja saada professionaalset tehnilist tuge.

ALUSTAME KOHE

Peateekaardi tugevus on konkreetsetes ja kiiresti elluviidavates meetmetes. Paljud neist ei vaja miljoneid ega miljardeid – **vaja on teadlikkuse tõstmist, koolitust, andmete paremat kasutamist, bürokraatia vähendamist**. Need nõuavad **otsustamist**, mitte aastatepikkust ettevalmistust. Paljud ettepanekud on arvukates uuringutes läbimõtestatud kuni väga konkreetsete lahendusettepanekuteni. Probleemiks on, et **me ei suuda neid asju ka pika aja jooksul otsustada ja ellu viia ametkondade vaheliste vastuolude tõttu**.

Peame **parandama poliitikate koordineerimist**, väljuma ministeeriumide silotornidest, kasutama paremini andmeid ja digilahendusi ning muutma kogu ühiskonda teadlikumaks. Kindlasti tuleb arvestada õiglase üleminekuga – majanduslikult haavatavatele gruppidele tuleb pakkuda asjakohast tuge.

Vajame ka korralikku **kestliku majanduse meetmete kulu-tulu analüüsi**, sest vastasel juhul jäämegi selle üle lõputult vaidlema. Eeltoodud tegevustega kaasnevad kulud, kuid samaaegselt on need investeeringud, mis lühemas või pikemas vaates hakkavad tooma tulu. Ühendkuningriigi viimane kliimapolitiika mõjuanalüüs näitas üsna optimistlikku pilti – süsinikuneutraalsele majandusele ülemineku kulu on 0,2% SKP-st aastas, mis jääb sisuliselt SKP prognoosi statistilise vea piiresse. Samal ajal loob märkimisväärse potentsiaali konkurentsi kasvatamiseks. Paneme parimad analüütikud kokku ja teeme selle analüüsi ära.

Rohetiigri peateekaart pole järjekordne dokument paljude seas, vaid kutse ja ettepanek tegutsemiseks. Loomes ühised sihid ja asume tööle. Praegu keerutavad hammasrattad eri suundades ning kaotame aega, energiat, ressursse ja oma konkurentsielise. Valikud on tehtud, tee kaardistatud. Nüüd on aeg need ellu viia.

Rohetiigri Tuleviku Teejuht

Kui otsid vastuseid oma küsimustele tuleviku osas, siis Rohetiigri Tuleviku Teejuht aitab sul neid leida Rohetiigri koostatud teekaartidest ja muudest dokumentidest.

II Eestlaste meelsusest ja unistustest

MEELSUSE
UURING

UNISTAMISE
TALGUD

II

EESTLASTE
MEELSUSEST JA
UNISTUSTEST

Mida arvavad eestlased roheteemadest?

„Hakkab looma” – unistused 2050

Mida arvavad eesti inimesed keskkonna- ja roheteemadest?

Salga ja Rohetiigri uuringu kokkuvõte

Keskkonna- ja kliimateemade jaoks on viimased paar aastat olnud keerulised. Julgeolekumured, majandusraskused ning üha tugevnev poliitiline vastutuul on vajutanud kogu valdkonnale oma pitseri nii mujal maailmas kui ka Eestis, kuid see ei tähenda, et keskkonna- ja kliimaprobleemid oleksid vähem teravad või taanduksid iseenesest.

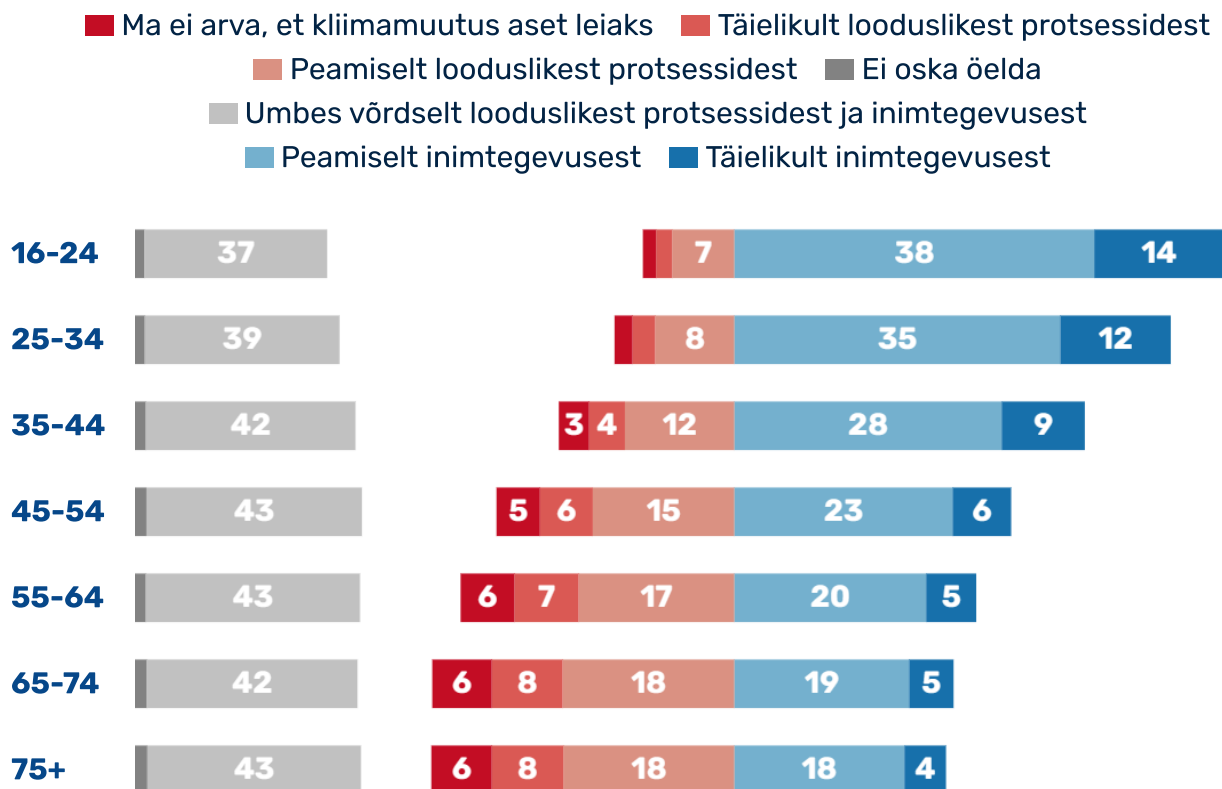
Salga uuringuga soovisime kaardistada ja kraadida **Eesti inimeste hoiakuid keskkonna- ja roheküsimustes**. Uuring valmis koostöös Rohetiigriga ja selle koostamisel kasutasime paljude eri valdkondade asjatundjate soovitusi. **Uuring on sõltumatu ja erapooletu** ning peegeldab meie tänaseid ühiskonna hoiakuid.

Startisime kevadel ja viisime uuringu läbi kahes faasis. Alustasime põhjalikest fookusgruppide vestlustest, et küsimustikku ette valmistada. Korraldasime neli sotsiaaldemograafiliselt erinevat gruppi osalejatega üle Eesti ning seejärel kolm kvantitatiivküsitluse lainet, mis andsid detailse ja põhjaliku andmestiku. Uuring katab laia temaatikat kliima- ja keskkonnanahoiakutest energeetika, maa- ja metsakasutuse ja transpordini.

KLIIMAHOIAKUD

Läinudkevadine [Eurobaromeetri kliima hoiakute uuring](#) näitas, et **Eesti on Euroopa Liidu kõige kliimaskeptilisem riik**. Euroopa Liidus muretsevad Eesti inimesed kliimamuutuste pärast kõige vähem ning **toetavad ka kõige vähem kliimanetraalsuse eesmärki**. Eurobaromeetri järgi oli Eestis kõige madalam nende inimeste osakaal, kes teavad, et inimtegevus põhjustab kliimamuutust. Meil arvab nii 61% inimestest, samas kui edetabeli tipus olevas Rootsis peab kliimamuutust inimtekkeliseks 96%.

Meie küsisime inimtekkelise kliimamuutuse kohta natuke teistmoodi. Veidi üle kolmandiku inimestest leiab, et kliimamuutused on peamiselt või täielikult inimtekkelised, üle 40% inimestest ütleb, et kliimamuutused on tingitud võrdselt looduslikest protsessidest ja inimtegevusest ja üle 20% vastajatest peab kliimamuutust eeskätt looduslikuks protsessiks või ei arva, et kliimamuutus üldse toimuks. **Inimeste osakaal, kes ei näe tugevat seost inimtegevuse ja kliimamuutuste vahel, on Eestis märkimisväärselt suur.**

Joonis 1. Kas kliimamuutus on Teie arvates põhjustatud looduslikest protsessidest, inimtegevusest või mõlemast? (vanusegruppide järgi, %)

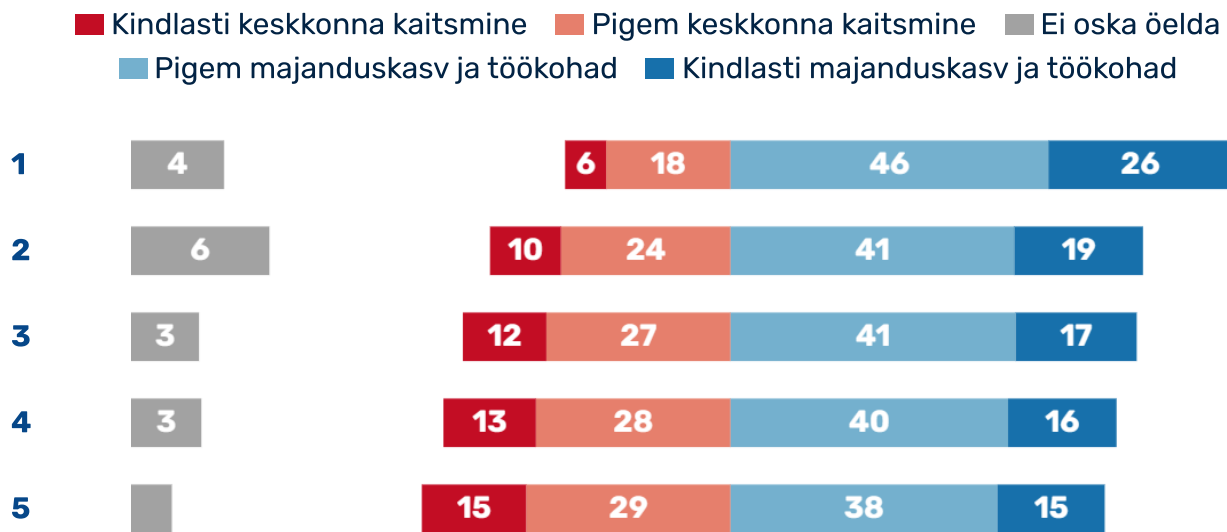
Teadlikkus inimtekkelisest kliimamuutusest on näitaja, mis seostub tugevalt ühiskonna valmisolekuga toetada rohemuutusi. Nii meie uuring kui ka rahvusvahelised andmed näitavad, **et inimesed, kes ei pea kliimamuutust inimtekkeliseks, ei tähtsusta üldiselt ka keskkonna- ja kliimaprobleeme ja ei pea oluliseks fossiilkütuste kasutamise vähendamist.** Sarnaselt ülejäänud Euroopaga on ka meil kõige selgem arusaamine inimtekkelisest kliimamuutusest kõrgema haridustasemega ja nooremate inimeste seas.

Põhjuseid selleks on mitmeid, selgelt nähtav ja mõistetav on Ida-Euroopa riikide suurem kliimaskepsis. Keskkonnavalimise teadmiste ja arusaamade hoogsas arenemise ajal Läänes 1970-80ndatel olime meie veel raudse eesriide taga ja see paistab meie vanemate inimeste hoiakutes ka selgelt silma. Kindlasti ei ole see aga kogu lugu, sest me eristume üsna tugevalt ka näiteks Leedust. Oluline roll meie skeptiliste hoiakute kujundamisel on kogu meediaruumil ja tõenäoliselt ka taastuvenergia arenduste ümber lahvatanud vastasseisudel.

Väärrib märkimist, et [NATO 2024. a. hinnangu järgi \(vt lk 27\)](#) on Venemaa üks aktiivsemaid kliima-alase desinfo levitajaid Euroopa (sotsiaal)meedias ja see tegevus on Ukraina sõjaga selgelt ägenenud. Venemaal on oma naftat ja gaasi märksa lihtsam müüa, kui see tundub möödapääsmatuna ning kui alternatiivid paistavad ebavajalikud, võimatud või neid lihtsalt pole. Venemaa peetav energiasõda Euroopa vastu eelnes suurele sissetungile Ukrainasse 2022. aastal; sellega kaasnenud energiahindade tõus on peamine faktor, mis on põhjustanud viimaste aastate inflatsiooni ja probleeme Euroopa majanduses, ning sellega kaasnevad mõjud toidavad süvenevat sõjaväsimust kogu Läänes.

KESKKOND JA MAJANDUS

Väärtuste ja hoiakute kõrval mõjutab suhtumist keskkonnateemadesse olulisel määral ka majanduse olukord. Esitasime küsimuse, mida on maailmas pikka aega kasutatud.

Joonis 2. Kumb neist on Teie meelest prioriteetsem – kas keskkonna kaitsmine või majanduskasv ja töökohad? (majandusliku toimetuleku järgi 5 palli skaalal, %)

Kõigist vastajatest pidas majanduskasvu ja töökohti olulisemaks 59% ja keskkonda 38%.

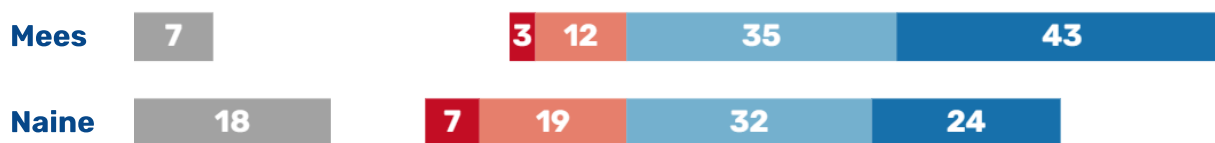
Joonisel on toodud suhtumine majandusliku toimetuleku lõikes, kus palusime vastajatel hinnata oma toimetulekut 5-palli skaalal. Tulemus on üsna selge: **paremini majanduslikult toime tulevad inimesed peavad keskkonnakaitset olulisemaks.** Ka ülemaailmselt on teada, et vastused sellele küsimusele varieeruvad oluliselt koos majanduse seisuga ja viimased aastad ei ole olnud ei Eestis ega Euroopas hea aeg keskkonnateemadega tegelemiseks.

TULEVIKU ELEKTRITOOTMINE

Kõige põhjalikumalt käsitleb uuring energeetikaküsimusi, mis on olnud terava ühiskondliku debati teema ning sattunud üha enam poliitiliste vastasseisude keerisesse.

Enne kvantitatiivseid küsitluslaineid viisime erineva taustaga osalejatega läbi mitu fookusgrupi arutelu, et täpsustada esitatavaid küsimusi. Juba neis osalenud pidasid **keskseks energeetikamureks julgeolekut**. Inimestel on mees 2022. aasta lõpu energiakriis ja toonased hinnahüpped, **muret teevad välisühenduste katkemised** ja võimalus, et imporditavad **fossiilkütused võivad minna väga kalliks. Energiasõltumatus on inimeste jaoks hästi mõistetav kontseptsioon** – Eesti peab vajadusel suutma ennast ise energiaga varustada. See arusaamine on kooskõlas meie energeetika reaalse seisuga, mille on värskest kokku võtnud [Eleringi varustuskindluse aruanne](#).

■ Kindlasti piisab ■ Pigem piisab ■ Ei oska öelda ■ Pigem uusi ■ Kindlasti uusi

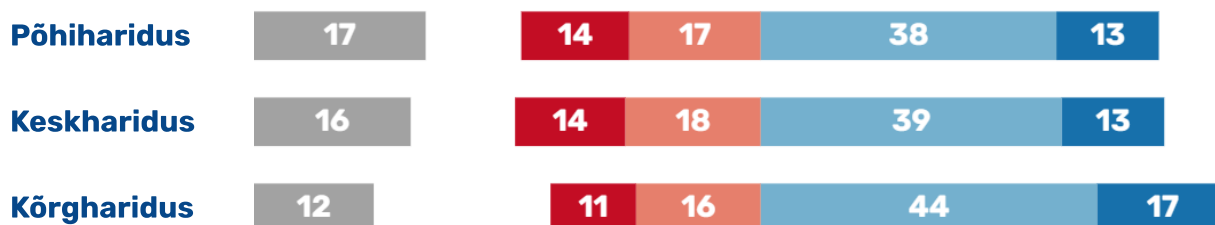

Joonis 3. Kas Teie arvates tuleks Eestisse rajada lähiaastatel uusi elektritootmisvõimsusi või piisab senistest tootmistest ja välisühendustest? (soo järgi, %)

Eesti ja ka Euroopa kogemus näitab, et suuri energeetikainvesteeringuid ei ole naljalt võimalik teha ilma riigi toeta. Meie avalikes aruteludes ja meediaruumis püsib tugevalt esil arusaam, et maksumaksja toetusi vajab eriliselt taastuenergia. Tunduvalt vähem räägitakse, et ilma riigi toetusskeemita ei valmi ka uued gaasijaamad ning turu vastu ei plaanita rajada ka tuumajaama.

Ühiskondlikku arutelufooni arvestades üllatab pisut, et **selge enamus vastajatest toetab elektritootmisvõimsuste rajamisel maksumaksja panust**. Küsimuse ette lisasime selgituseks, et uued tootmisvõimsused tugevdavad meie energiasõltumatust ning võivad langetada ka elektrihipa. Küsimus ei eristanud juhitavat tootmist ja taastuenergiat.

■ Üldse pole õigustatud ■ Pigem pole õigustatud ■ Ei oska öelda ■ Pigem õigustatud ■ Täiesti õigustatud

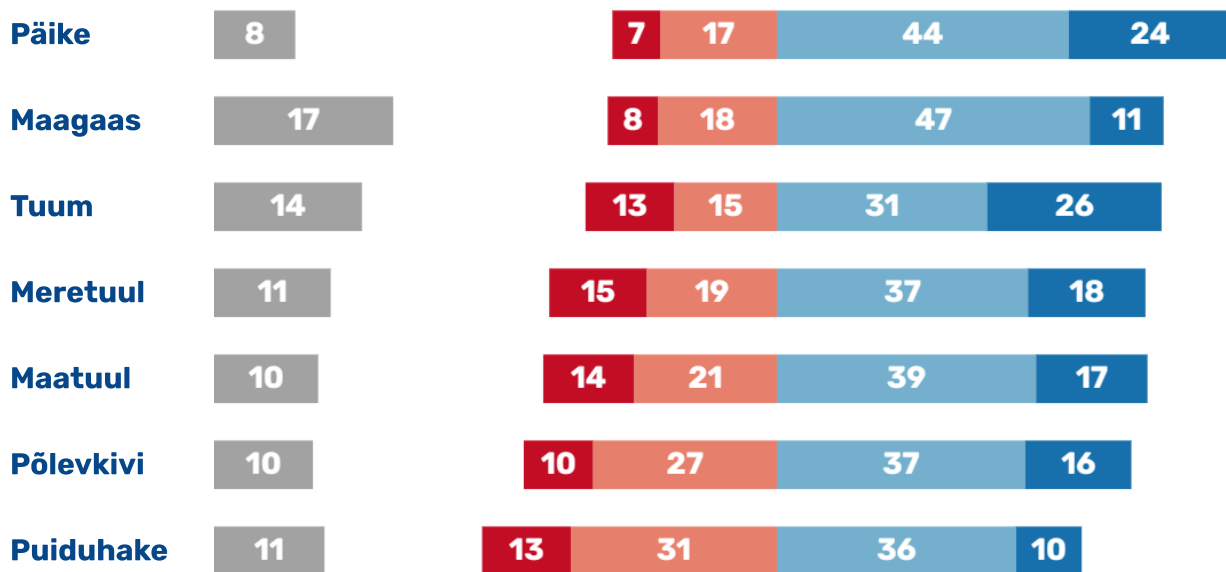

Joonis 4. Kuivõrd on Teie hinnangul õigustatud uute elektritootmisvõimsuste rajamine riiklike toetusmeetmete abil? (haridustaseme järgi, %)

Edasi uurisime, kuidas tuleks inimeste arvates tulevikus Eestis elektrit toota? **Kõige suurema toetusega tootmisviis on päikeseenergia**. Tõusnud on toetus maagaasile ja tuumajaamale. Eks mõlemad energialiigid on olnud esil, sest liigume gaasijaamade rajamise suunas ning ka tuumajaama eriplaneering tegi mõned sammukesed edasi. Tuleb märkida, et maagaasi kohta küsisime koos kohaliku biogaasiga, mis tõstab toetust sellele. Ilma kohaliku biogaasi lisamata on toetus maagaasile märgatavalt väiksem.

Selgelt **üle poolte inimestest toetab endiselt ka tuulest elektri tootmist**, kuid võrreldes aasta algusega on toetus tuuleenergiale märgatavalt langenud. **Eestist on käinud üle intensiivne infraheli ärevuslaine** ja kohalike valimiste eel tõmmati tuulepargid nii üleriigilise kampaania teemaks kui ka **muudeti paljudes valdades väga teravaks kohaliku poliitika küsimuseks**.

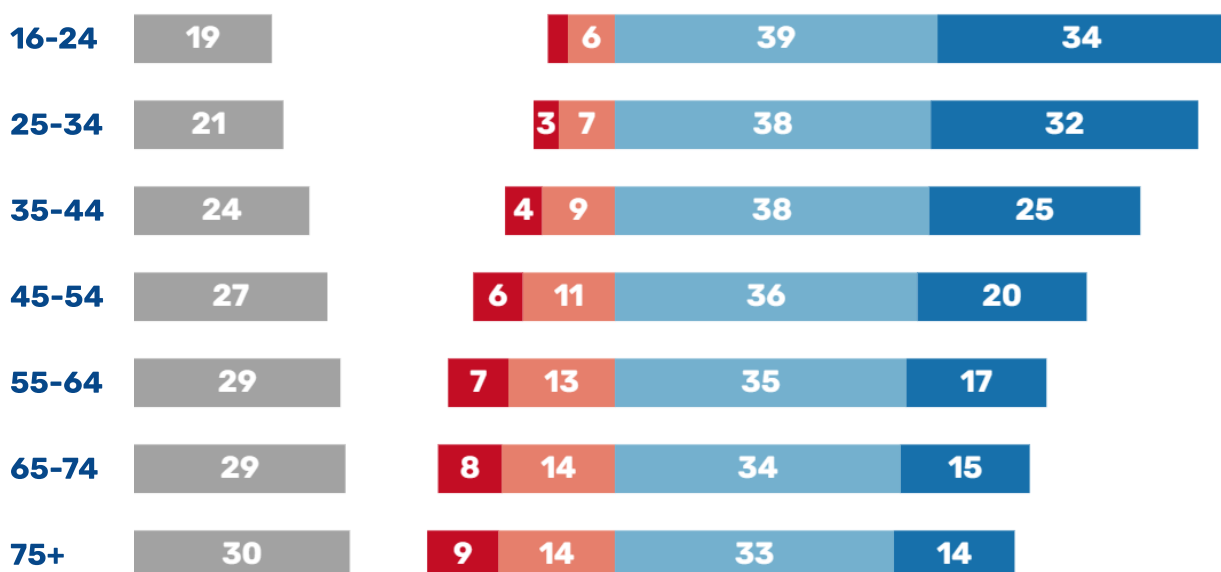
■ Üldse mitte ■ Pigem mitte ■ Ei oska öelda ■ Pigem jah ■ Jah, kindlasti

Joonis 5. Kuidas tuleks Teie arvates Eestis tulevikus elektrit toota? (%)

Üldine **toetus taastuvenergiele on aga ühiskonnas endiselt suur**. Väga tugev on toetus nooremate ja kõrgharitud inimeste seas, aga valdav ka vanemaealiste hulgas. Ka fookusgruppides ei joonistunud välja erinevate tootmisliikide vastuolu. **Inimesed pooldavad mitmekesist energiamiksi, milles on nii taastuv- kui ka juhitavat energiat – Eesti ei peaks liigselt sõltuma välisühendustest.**

■ Väga negatiivselt ■ Pigem negatiivselt ■ Neutraalselt ■ Pigem positiivselt ■ Väga positiivselt

Joonis 6. Kuidas suhtute taastuvenergia arendamisse? Taastuvenergia on energia, mis on toodetud taastuvatest allikatest, nt päike, tuul jms (vanusegruppide järgi, %)

TUULEPARGID

Tuuleparkide teema on olnud viimase aasta jooksul ühiskonnas väga tuline. Vaatasime otsa argumentidele, mis räägivad inimeste silmis tuuleparkide rajamise kasuks?

Kõige veenvamalt mõjub inimestele **julgeolekuargument**, et tuuleparkide näol on tegemist kohaliku ja hajutatud tootmisega. Hajutatud tootmist on keerulisem raketi- või droonirünnakuga rivist välja lüüa ning see vähendab meie sõltuvust ebasõbralike riikide fossiilkütustest. Julgeolekuaspekt on tugev ka tuuleparkide võimalikes arendusalades elavate inimeste silmis.

Tuuleenergiast saadav soodsama elektri argument on viimase aasta jooksul oluliselt pihta saanud ning muutunud ideoloogiliseks ja polariseerituks. Soodsama elektri argumenti veenvus sõltub tugevalt nii vastajate erakonnaelistustest, vanusest kui haridustasemest – noorte ja kõrgharitude seas on arusaam, et tuuleenergia on odav, palju laiemalt levinud kui vanemaealiste seas. Vastandlikel positsioonidel on selles küsimuses Reformierakonna ja sotside valijad ning EKRE toetajad. EKRE valijate arvamus on aasta jooksul kõige rohkem muutunud – veel eelmise aasta algul uskus ka väike enamus neist, et tuulepargid viivad elektri hinna alla. 2025. aasta alguses oli **soodsama energia argument kogu elanikkonna seas kõige tugevama toetusega**, kuid segadused ja kemplused mere- ja maismaaparkide toetuskeemide ümber on seda argumenti inimeste silmis märgatavalt nõrgendanud.

● 75+ ● 65-74 ● 55-64 ● 45-54 ● 35-44 ● 25-34 ● 16-24

Energiajulgeolek

Soodsam energia

Väike keskkonnamõju

Valla tuulikutasu

Majanduslik kasu

Elaniku tuulikutasu

Kohalik edenemine

Joonis 7. Kui olulised on Teie jaoks järgnevad põhjused, mil määral räägivad need Teie arvates tuuleparkide rajamise kasuks? (netonõusolek vanusegruppides, %)

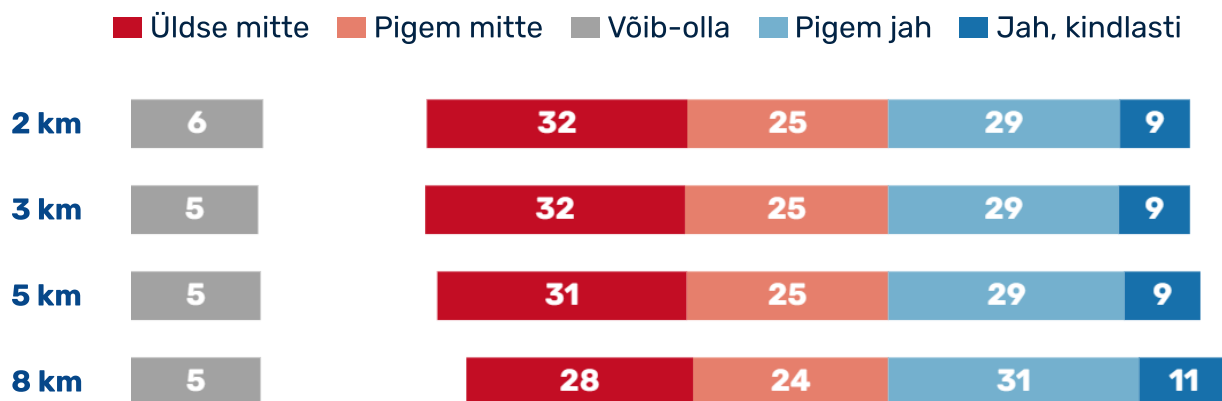
Üheks põhjuseks tuuleenergia toetuse vähenemise taga on laiem meedia- ja arutelufoon. **Meedias domineerib valdavalt negatiivne ja kohati naeruvääristav suhtumine keskkonna- ja kliimateemadesse ning see on laienenud ka taastuenergia käsitlustele.**

Viimase aasta jooksul on aruteludest pea kadunud taastuenergia arendamise majanduslik argument, ilmselt tegi tuulikusõda sel teemal sõna võtmise kõigi osapoolte jaoks toksiliseks. Gaasijaamad elektri hinda alla ei too, sest pääsevad turule ainult siis, kui odavat elektrit ehk piisavas koguses päikest ja tuult saada pole. [TalTechi suvise analüüsi](#) järgi on **Eesti turul endiselt palju ruumi taastuenergia arendamiseks**, enne kui saavutatakse optimaalne hinna ja tootmismahu tasakaalupunkt. Kui lähtuda 2025. aasta tootmisest, on **ruumi vähemalt kahekordistamiseks**, et saada tarbijate jaoks paremad hinnad. **Eelkõige tähendab see**

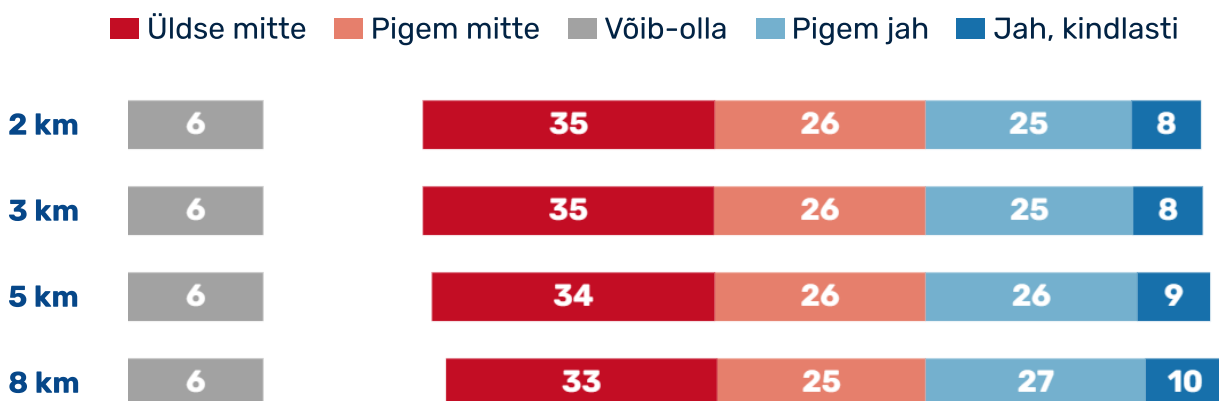
tuuleenergiat, kui võtta arvesse ka juba ehituses olevad **päiksepargid**. Ka [Eesti Panga Baltimaade hinnaoptimumi mudeli järgi](#) on taastuenergia arendamiseks ruumi veel küllaga. Viimaste aastate akusalvestuse hindade kiire langus ja Eestis hoo üles saanud **akuparkide rajamine suurendab taastuenergia potentsiaali** veelgi ning uusi tuuleparke ei plaani ilmselt enam keegi rajada ilma salvestuseta.

MITTE MINU TAGAHOOVIS!

Kui üldine toetus taastuenergia arendamisele on ühiskonnas kõrge, siis **tuuleparkide rajamisel** lähikonda tuleb mängu NIMBY ehk **mitte-minu-tagahoovis efekt**. NIMBY pole loomulikult ainult tuuleparkide teema, see avaldub ka taristu, riigikaitse ja suurte tööstusobjektide puhul. Kui küsida, kas oleksite nõus tuulepargi rajamisega oma kodu või suvituskoha lähedusse, siis on üle poole vastajatest selle vastu. Tuumajaama puhul on vastuseis natuke suurem. Oluline on märkida, et inimeste jaoks ei ole suurt vahet, kas energiarajatis tuleb neist 2 või 5 km kaugusele – oluline ruumiline leevendus tekib alles kaugemal, aga selliseid tuuleparkideks sobilikke piirkondi, kus ei oleks looduskaitselisi piiranguid ning lähimad elamud jääksid 8 km kaugusele, Eestis ei olegi.

Joonis 8. Kas oleksite nõus, et Teie kodukoha või suvituskoha lähedusse tuleb tuulepark? (Vastajad jagati juhuslikult nelja gruppi, kes vastasid 2, 3, 5, 8 km kauguse kohta, %)

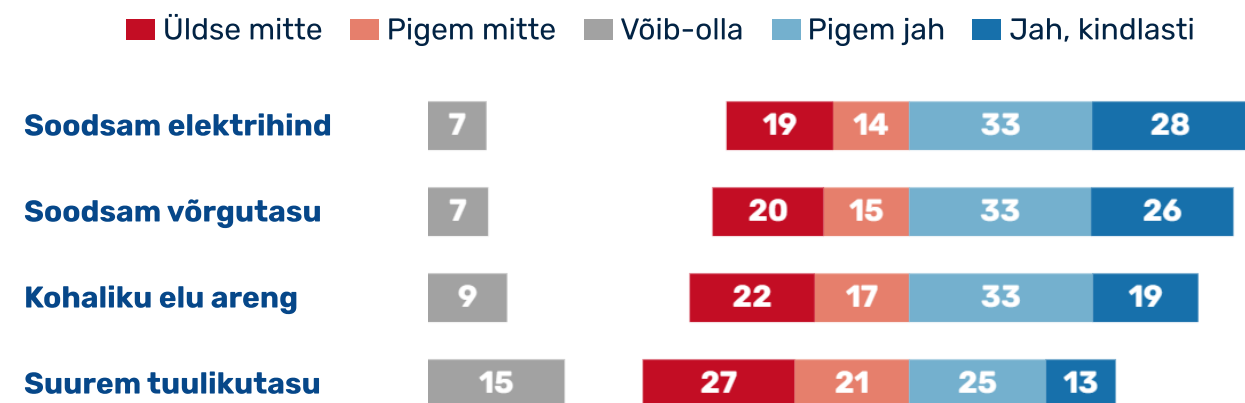
Joonis 9. Kas oleksite nõus, et Teie kodukoha või suvituskoha lähedusse tuleb tuumajaam? (%)

Kui seostada suhtumine inimtekkelisse kliimamuutusesse ning valmisolek elada tuulepargi lähistel, siis vastab tulemus teooriale. Inimesed, kes teavad, et tänased kliimamuutused on valdavalt inimtekkelised, on üle kahe korra leplikumad tuuleparkide rajamise suhtes nende vahetusse naabrusse kui kliimaskeptikud.

Kas eelnevast tuleks järeldada, et kohalikud inimesed on tuuleparkide rajamisele enamuses vastu ning see panebki tuuleenergia arengule punkti?

Tegelikult on inimeste suhtumine tuuleparkide teemasse tunduvalt ratsionaalsem, kui võiks arvata suure tuulikusõja ja negatiivse meediapildi järgi. Paljudes omavalitsustes, kus on tuuleparkide arendused, väljendavad inimesed üsna pragmaatilist hoiakut. Kui arendatava tuulepargi lähistel elavatele inimestele pakutakse tuulepargi rajamisel soodsama hinnaga elektrit, on enamus inimestest tuulepargi rajamisega nõus. Planeeringute toppamise peamine põhjus pole kohalike inimeste ületamatu vastuseis, vaid teema politiseerimine omavalitsuste volikogudes (nüüd juba ka Riigikogu valimisi silmas pidades) ning otsuste tegemine kõige kõvemat kära tegevate gruppide järgi. Tulemuseks on ridamisi volikogude otsuseid, mis on tuuleparkide planeeringuid lõpetanud ja lõppjärgus planeeringute venitamine.

Andmed ületamatut vastuseisu tuuleparkidele tegelikult ei kinnita, sest **inimesed on valmis tuuleparkidega leppima, kui tuulikute ruumiline mõju neile vääriliselt kompenseeritakse** ning see soov on täiesti legitiimne ja mõistetav.

Joonis 10. Kuivõrd motiveeriks järgnev Teid toetama tuulepargi rajamist Teie kodukoha või suvekodu läheduses? (%)

Loomulikult on väga **oluline ka arendajate ja omavalitsuse poolne avatud ja aus suhtlemine kohalike elanikega**, et ei tekiks kunstliku kaasamise ja kogukondade huvidest ülerullimise tunnet. Riigi jaoks on suur mõttekoht, kuidas julgustada ja toetada omavalitsuste juhte planeeringutega jätkama, sest riigi tänane lähenemine ei tööta. Meie viimase aasta jooksul kogutud andmed näitavad selgelt, et **pea kõigis meie uuritud omavalitsustes** (mille arv hakkab liginema 20-le) **on enamus inimesi tuuleparkide rajamisega nõus, kui neile adekvaatset kompensatsiooni pakutakse** – see info peaks vallajuhtideni jõudma.

METSADE KAITSE JA MAJANDAMINE

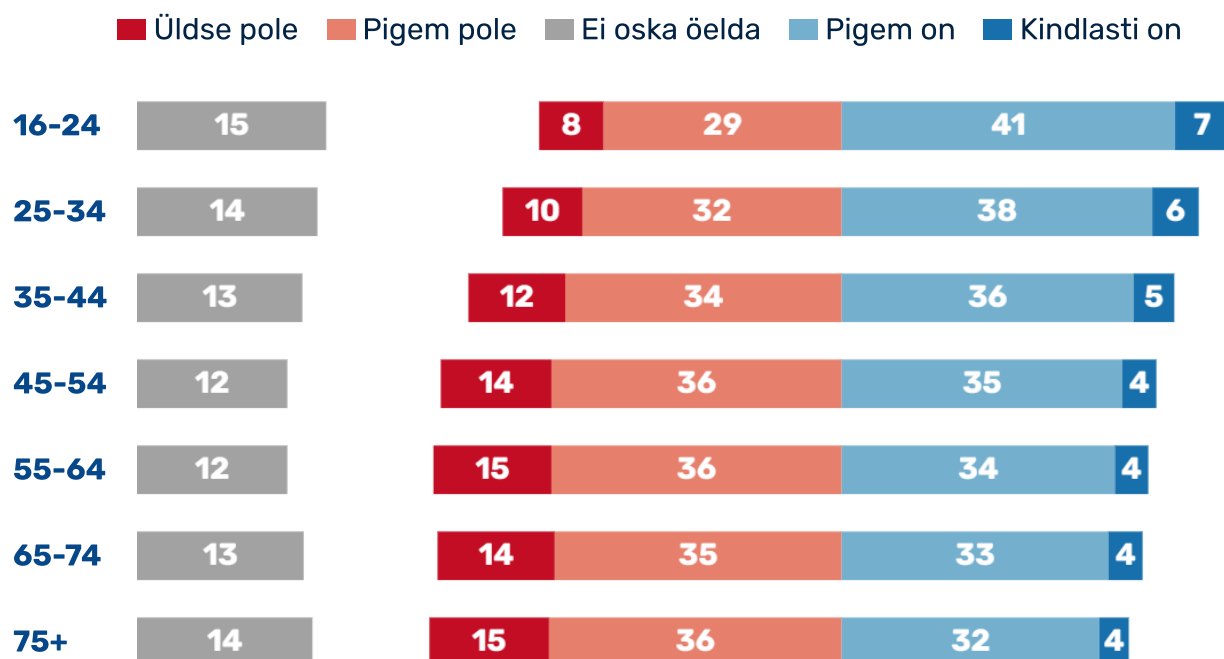
Fookusgruppide aruteludes oli üheks teemaks Eesti looduse ja keskkonna seisund. Üldiselt peeti Eesti looduse olukorda muu maailmaga võrreldes heaks, kuid **kõige enam mainitud**

keskkonnamure oli osalejate jaoks metsa seisund ja metsa intensiivne majandamine.

Eestlased peavad ennast endiselt metsarahvaks ja see teema läheb inimestele juba pikemat aega emotsionaalselt korda.

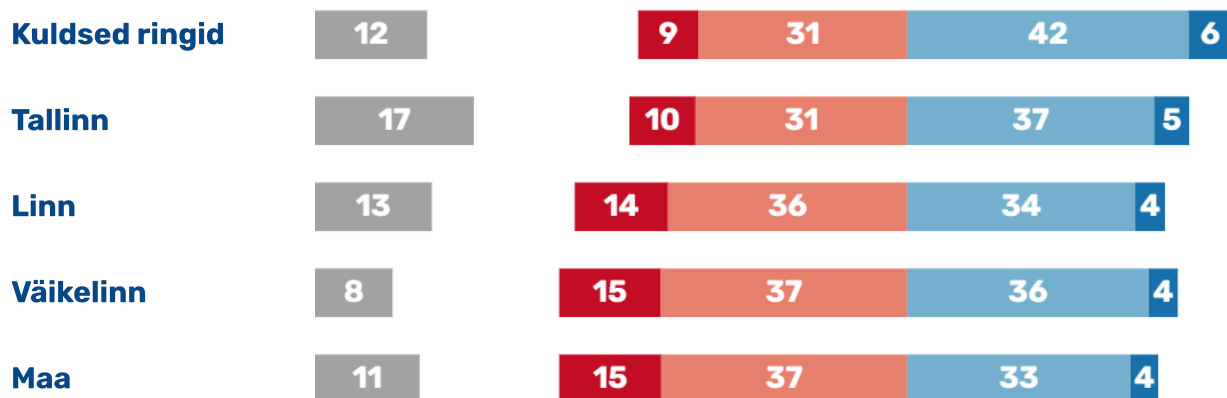
Metsa keskkonnaseisundi pärast muretsemise kõrval rõhutasid osalejad ka seda, et **metsandus ja puidutööstus on Eesti majanduse jaoks oluline sektor ja tähtis tööandja just maapiirkondades**. Mõistetakse ka metsanduse rolli ja potentsiaali majanduses ja loodetakse, et Eestis leitakse mõistlik tasakaalupunkt majandamise ja looduse hoidmise vahel.

Küsisime hinnangut Eesti metsade majandamise loodussäästlikkuse kohta. Natuke suurem osa ehk **48% arvab, et metsade majandamine ei ole piisavalt loodussäästlik, ja 42% arvates on majandamine säästlik**.

Joonis 11. Kuivõrd loodussäästlik on Teie arvates Eesti metsade majandamine? (vanusegruppide ja elukoha järgi, %)

■ Üldse pole ■ Pigem pole ■ Ei oska öelda ■ Pigem on ■ Kindlasti on

Joonis 12. Kuivõrd loodussäästlik on Teie arvates Eesti metsade majandamine? (linn ja maa järgi, %)

Nooremad inimesed peavad metsade majandamist loodussäästlikumaks kui vanemaealised. Samuti peavad Tallinna ja nn kuldse ringi omavalitsuste elanikud metsade majandamist loodussäästlikumaks. Nii arvavad ka suurema sissetulekuga inimesed üldisemalt. Mõnevõrra **rohkem on metsade majandamise pärast mures maapiirkondade elanikud.**

TRANSPORT

Meie uuring katab ka transpordi ja liikumisviiside küsimusi. Taas sai kinnitust, et **inimesed on valmis kasutama vähem isiklikku sõiduautot ning rohkem ühistransporti**, kuid selleks peaks olema **ühistranspordi liinivõrk ja graafik sobivamad**. Maapiirkondades loodetakse ühistranspordile vähem ning **maainimesed ei eeldagi, et mugavad ja tihedad ühistranspordiühendused kogu Eestit katavad.**

Ühistranspordi kasutamine

LIHTNE

DETAILNE

Sobivam liinivõrk

21.6

Mitte miski

15.7

Ajaliselt sobivam sõidugraafik

12.6

Liigun juba praegu peamiselt ühistranspordiga

9.7

Kiirem ühistransport

9.0

Autoga liikumise kasvavad kulud

6.2

Soodsam piletihind

5.3

Mõni muu põhjus

4.4

Ühtne piletisüsteem maa- ja linnapiirkondade vahel

4.3

Ei oska öelda

4.0

Lühem vahemaa peatusteni

3.1

Mugavamad ühissõidukid

3.1

Parem ligipääsetavus ühissõidukisse

1.1

0 5 10 15 20 25 30

Joonis 13. Mis paneks Teid senisest rohkem kasutama igapäevaseks liikumiseks ühistransporti? (%)

Autokasutuse vähendamine

LIHTNE

DETAILNE

Mitte miski

Sobivate ühenduste ja graafikuga ühistransport

Kõrgem kütusehind

Ei oska öelda

Mõni muu põhjus

Paremad rattateed

Kõrgem automaks

Auto suuremad hoolduskulud

Rendiautode odavam hind

Odavamad taksod

Rendiautode parem kättesaadavus

Rendirataste parem kättesaadavus

Kättesaadavad lapsetooliga rendiautod

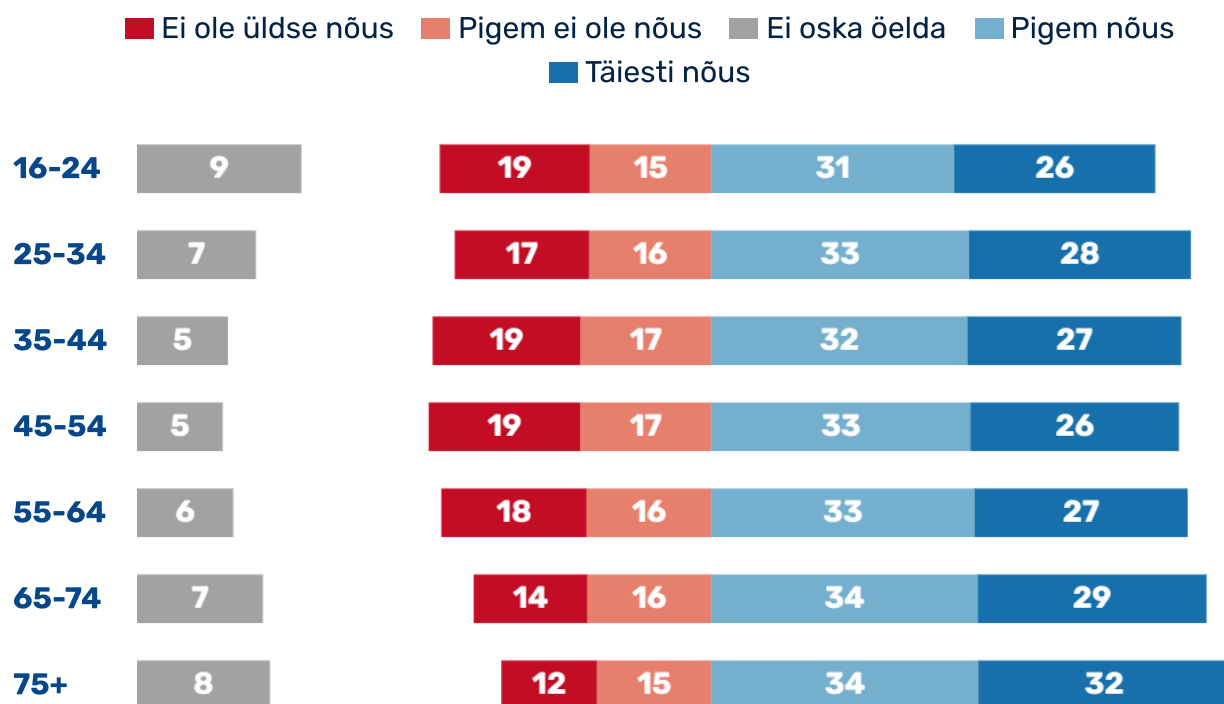
0 10 20 30 40

Joonis 14. Mis paneks Teie leibkonda autokasutust vähendama? (%)

JÄÄTMED JA TAASKASUTUS

Positiivse noodina tuli uuringust välja **laialdane toetus jäätmereformi tarbijate käitumist suunavale põhimõttele** – inimesed, kes ei sorteeri oma prügi liigiti, hakkavad prügiveo eest maksma rohkem kui need, kes korralikult sorteerivad.

Ka meie fookusgruppides ütlesid mitmed osalised, et nad ei ole väga hoolikad sorteerijad, aga leiavad, et see põhimõte on õige ja nad on valmis ka oma käitumist muutma, kui neid kallima hinnaga nugitakse. Samas peeti väga oluliseks, et **liigiti kogutud prügi ka tegelikult liigiti kasutusse võetakse**, mitte lihtsalt ei põletata ühes hunnikus ära. Kui inimesed saavad aru mingi tegevuse või poliitika vahetust kasust ja mõttest, siis on nad valmis ka isiklikult rohkem tegema ja keskkonnahoidu enam panustama.

Joonis 15. Kuivõrd nõustute, et inimesed, kes ei sorteeri oma prügi liigiti, peaksid hakkama prügiveo eest maksma rohkem kui need, kes oma prügi sorteerivad? (vanusegruppide järgi, %)

Isikliku keskkonnasõbraliku käitumise näitena toodi fookusgruppides kõige rohkem välja riiete ja muude koduste asjade ja seadmete parandamist ja korduvkasutamist. Enamik pidas ennast tubliks parandajaks ja taaskasutajaks. Põhiline **murekoht on elektroonikaseadmete vähene vastupidavus ning remontimise liiga kõrge hind või keerukus**, mis sunnib parandamise asemel ostma uusi tooteid. Arvati, et **tootjatele tuleks panna kohustus valmistada vastupidavamaid tooteid**.

KUIDAS ROHEMUUTUSI SELGITADA?

Rohetiigri 2040. aasta tasakaalus majanduse eesmärkideni jõudmiseks peame mõistma Eesti ühiskonna tänaseid muresid ja kõhkluseid, mis seonduvad keskkonna- ja kliimateemadega ning Euroopa Liidu rolliga. **Visiooni saab realiseerida ainult siis, kui Eesti inimesed eesmärgi toetavad ning peavad seda mõistlikuks arengusuunaks. Roheteemad on viimasel paaril aastal muutunud üha enam poliitiliste ja ideoloogiliste vastasseisude objektiks ning neutraalne ja argumenteeritud arutelu kipub jääma sildistavate hüüatuste varju. Rohemuutuste selgitamine inimestele mõistetaval moel on olulisem kui varem.**

Lõpetuseks paneme oma uuringu, rahvusvaheliste uuringute ja kogemuste pinnalt kirja mõned soovitusel, kuidas rohemuutusi ühiskonnale ja inimestele tõhusamalt selgitada. Me ei soovita olukorda ilustada või muudatuste taga olevaid motiive maha vaikida. Vastupidi, välja **tuleb tuua muutuste sisuline eesmärk ning mõju inimestele ja Eesti ühiskonnale.**

Vähem eurobürokraatlikke põhjendusi. Ainuke rohepoliitika põhjendus ei tohiks olla, et see on Euroopa Liidus kokku lepitud! Eestlased soovivad ise kriitiliselt mõelda ja EL suunised ei ole piisav argument. Pahatihti töötab see hoopis soovitule vastupidiselt. Paraku on rohereformide

selgitamine Eestis olnud sageli kantseliitlikus eurokeeles ning põhjendused piirduvad tõdemusega, et see on juba ammu kusagil kaugel EL koridorides otsustatud (ja mis siis, et meie osalusel!). Loomulikult tuleb otsuste Euroopa mõõde selgelt välja tuua, kuid avada tuleb ka muudatuste tegelik eesmärk, sisu ja mõju.

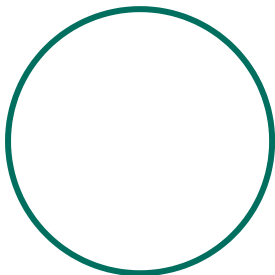
Vähem moraliseerimist ja maailmalõppu kuulutamist. Kliimamuutuste katastroofistsenaariumitega hirmutamine toimib psühholoogilise lukustajana, muudab inimesed jõuetuks ja kipub lootuse ära võtma. **Inimestele tuleb jätta lootus ja näidata tegelikke toimivaid lahendusi**, mida saab rakendada ühiskonna tasandil ning **mida saavad teha inimesed ise**. Muutuste vajalikkuse selgitamine ei peaks toimuma ka kõrgest moraalikantslist ja isikliku süütunde kuhjamise kaudu.

Riigi areng ja konkurentsivõime. Eesti inimesed hoolivad oma riigist ja kui **saadakse aru, et mingi muudatus on loogiline ning meie arengule ja majandusele kasulik, siis tullakse sellega ka kaasa**. Muudatused, mis toetavad majanduse arengut, toetavad ka meie võimet tugevdada Eesti julgeolekut ning mure julgeoleku pärast on inimeste jaoks väga kõrgel kohal.

Vahetu majanduslik kasu inimesele ja kohalikele piirkondadele. Vahetu kasu inimeste enda rahakotile on kõige tõhusam individuaalne argument. Olulised ruumilised ja elukeskkonda muutvad mõjud tuleb elanikele vääriliselt kompenseerida. Päris **kohapealse kogukonna** (mitte valla taseme) **vajaduste kuulda võtmine ja elu edendamine toimib**.

Otsene positiivne mõju inimeste elukeskkonnale. Inimesed hoolivad looduskeskkonnast enda ümber. **Kui rohemuudatused aitavad kaasa elukeskkonna parandamisele meie ümber, siis leiavad muudatused ka toetust**. Inimestele läheb Eesti looduse seisund ja neid ümbritsev elukeskkond päriselt korda, seda kinnitab ka meie uuring.

"Hakkab looma" – millises Eestis tahame elada aastal 2050?

Ede Schank
Tamkivi

Noorte Vabamu
tootejuht

2025. aastal Eestis õhinapõhiselt läbi viidud esimestel unistamistalgutel korjati kokku ligi 13 500 unistust. Inimeste unistuses on Eesti aastal 2050 roheline, turvaline ja tark riik.

Juba 2024. aasta suvel tuli Rohetiigri juhi Eva Truuverki kutsel kokku grupp aktiivseid inimesi, kes hakkasid nuputama, kuidas panna järjest kriisidega silmitsi seisvaid eestlasi üheskoos unistama positiivsest tulevikust. Ettevõtmine sai nime **"Hakkab looma"** ning selle tuumikusse kuulus kuus inimest: lisaks Evale ka turundus- ja kommunikatsiooniekspertid Katri Gailit, Birgit Kermes ja Tiivi Püvi, projektijuht Kirsike Kukk-Viiol ja haridusinnovaator Ede Schank Tamkivi.

Kuuiku **eesmärgiks** oli pidevate negatiivsete uudiste valguses **võtta maha hirmu tuleviku ees**; näidata, et unistamine ei ole lihtsalt fantaasia, vaid reaalne **võimalus muuta maailma paremaks**; tuua inimesed kokku, et jagada lootust, loovust ja panna meid kõiki ühiselt uskuma, et **parimad ajad on ikka ees**; ning luua ühiselt positiivne ja **tulevikku vaatav Eesti lugu**.

ETTEVALMISTUSTÖÖD

Jaauarist märtsini lihvisid Ede ja Tuleviku Uuringute Instituudi teadur Johanna Vallistu mitmes läbimängus unistamise formaati võimalikult lihtsaks. Kuna eraldi eesmärk oli unistamisse kaasata just noori – kelle päralt ongi ju tulevik! –, loodi õpilaste kaasamiseks igale kooliastmele eakohane unistuste sisestamise vorm. Kõiki unistusi sai kirja panna Eestis loodud Citizen OS kodanike kaasamise veebiplatvormil.

Unistamine kalamaja päevadel

Et ühised unistamised sujuksid ladusamalt, koolitati välja kümneid vabatahtlikke unistamisjuhte, kelle vedamisel unistamisi üle Eesti hiljem läbi viidi. Eraldi loodi videojuhendid ka õpetajatele, et nad oskaks oma klassides panna õpilasi mõtlema end aastas 2050.

"Hakkab looma" tegevuste **avaüritus toimus 20. märtsil Harjumaal Loo koolis**, millele järgnes kümne päeva pärast ühine unistamine **Rakvere riigigümnaasiumis**. 20. aprillil toimus juba üleriigiline unistamine koolides, milles lõi kaasa ligi **120 õppeasutust** ehk pea iga neljas

Eesti kool. Eriti aktiivsed olidki just Tallinnast kaugemal asuvad koolid, eriti Pärnu-, Tartu- ja Lääne-Virumaal.

3. mail, millest on tänu "Teeme ära" koristuskampaaniale saanud traditsiooniline **üleriigiline talgupäev**, toimus unistamine üle Eesti asuvates **unistuspesades**, millest paljud asusid **kohalikes raamatukogudes**. "Hakkab looma" staap – nagu kogu ettevalmistusperioodi jooksul – asus Tallinna südalinnas Vabamus, kus samal päeval tehti sinna kogunenud vabatahtlikega ka mitu ühist unistamist. Samuti said soovijad unistada omaette ning ka need unistused eraldi kirja panna.

Unistusi sai Citizen OSi keskkonda kirja panna kuni 20. augustini, mil kogunenud **andmeid asusid tehisarutööriistade abil analüüsima Tallinna Ülikooli ja Tallinna Tehnikaülikooli teadlased**.

TULEMUSED

Kokku osales "Hakkab looma" kampaanias nelja kuu jooksul **6226 unistajat**, kelle unistustest kokku joonistus ilus pilt Tuleviku-Eestist, kus on **puhas loodus** oma metsade, järvede ja soodega, linnad on **kõrgtehnoloogilised** ja tänu uutele transpordiviisidele vaiksed; sõjad ja kuritegevus on jäänud möödanikku, Venemaa on oma rahvusvahelise hirmutaja rolli kaotanud. **Meditiin on kõrgtehnoloogiline** ja tasuta. **Haridus** kui parema tuleviku võti **on tihedalt seotud tehnoloogiaga; tehisaru on** seejuures meile ikka **abiks**, mitte vaenlaseks.

Talgupäeval ja ülejäänud suve jooksul unistas gruppides ja omaette kokku pea **1700 inimest vanuses 3-89 kõikides Eesti maakondades** ja ka **hajalas** (st väljaspool Eestit elavad eestimaalased). Nagu ikka õhinapõhiste ettevõtmiste puhul, kipuvad naised neis olema oluliselt aktiivsemad: neid oli unistamas üle kahe korra rohkem kui mehi. **Statistiliselt on keskmine Eesti unistaja seega 38-aastane naine Tallinnast või Harjumaalt**.

Mõned väljavõtted gruppide unistustest:

Oleme uudishimulikud ja õpivõimelised – ka memmed progevad. Oleme ühiselt seljatanud kliimakriisi ning aktsepteerime kõikide mõtteid, mis seovad meid ühtsesse eluvoogu, andes ühiseid teadmisi.

14-85, Viimsi

Eesti ilma EKREta, vaba, Venemaa ei ole enam meile ohtlik. Kui praegu käib kogu maailmas põrgu, siis selleks ajaks oleme taas tõusnud üles. Väikerahvastel on rohkem iseseisvust terves maailmas. Kväärõigused!

M, 23, Stockholm

Me soovime, et aastal 2050 oleks me ümber hea seltskond, veedaksime koos aega ja teeksime nalja. Meil võiks olla oma sõpruskonna vanadekodu.

N, 52-65, Tallinn

Omaette unistajate nägemustes domineerivad samuti tasakaalus elukeskkonna ja kõiki inimgruppe kaasavama ühiskonna unistused:

Linnad on tihedamad kui praegu, aga seal on sellegipoolest rohkem ruumi loodusele. Funktsioonid on ilusti ümber jaotatud. Tänapäevaste kohustuslike parkimisplatside asemel on puud, metsatukad või terved metsad, niidud, pargid, märjad ja kuivad alad.

N, 38, Tartu

Unistan, et rongiga saab sõita ümber Eesti.

37, Pärnu

Suured vapustused on möödas ja ÜRO riikide seas valitseb harva nähtud koostöövaim tuleviku ehitamisel.

N, 54, Saaremaa

On tunda looduse ja mere lõhna. Õhk on puhas ja VKG-st pole jälgegi.

M, 41, Jõhvi

Kes soovivad, saavad enda ID-kaardile valida kolmanda soomarkeri, sest kõik on teretulnud ja kõigile on ruumi.

35, Jõgeva vald

Lisaks kirjalikult sisestatud unistustele laekus "Hakkab looma" korraldajatele ka 253 joonistust lasteaialastelt, kes nägid tulevikus Eestis loodust, inimesi, loomi, tulevikumasinaid ja -maju.

KOOLIÕPILASTE UNISTUSED

Kuna **üle 70% kõigist unistajatest olid koolilapsed**, siis väärivad nende unistused eraldi sissevaadet, sest noorte unistused on paljuski seotud sellega, mis nende elus igapäevaselt toimub või millest nad rohkem puudust tunnevad. Ning peamiselt tuleb tuhandete noorte unistustest välja see, et **Eesti noored väärtustavad kõrgelt head haridust**, kuid paraku tunnevad, et praegusel kujul ei suuda koolid neile seda pakkuda.

Oma 11. klassi uurimistöös "Hakkab looma" tulemusi analüüsiv Tallinna Reaalkooli õpilane Heli Valgeväli toob õpilaste haridusteemalistes unistuses eraldi välja järgmised viis kategooriat.

Küsitluse vastused jagunevad: sotsiaal-emotsionaalne heaolu (31,1%), õppimise sisu (24,3%), haridussüsteemi korraldus (23,3%), vastumeelsus kooli suhtes (11,2%) ning õpetajatega seotud

unistused (10,1%). Töös on välja toodud kategooriate jagunemine ja protsendiline koodide jagunemine:

KOOLIÕPILASTE UNISTUSTE KATEGOORIAD

Vastumeelsus kooli osas (11,2%)

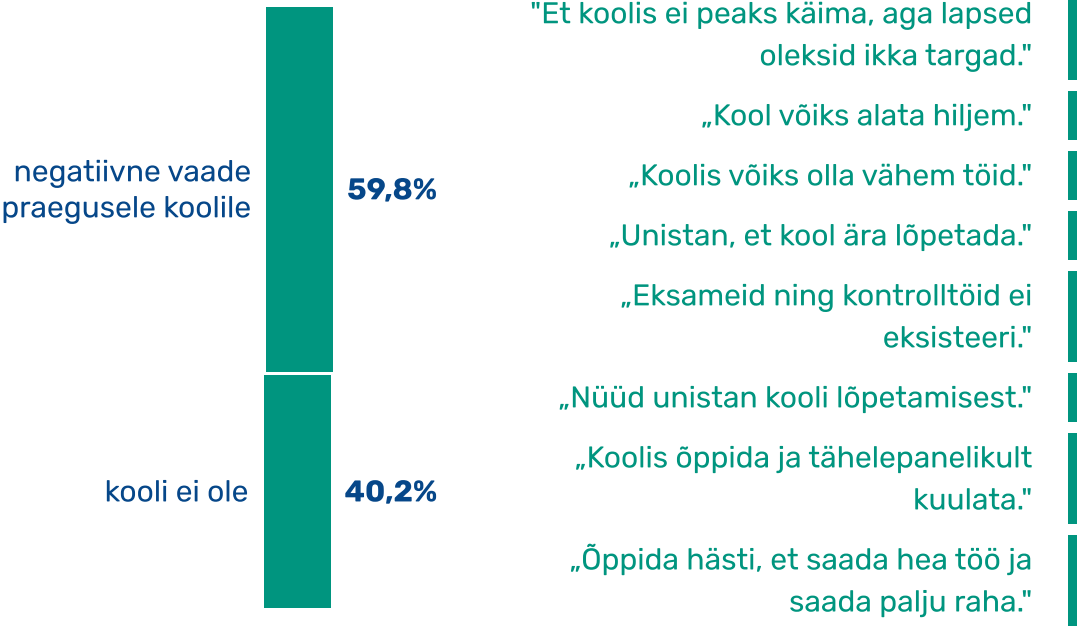
Haridussüsteemi korraldus (23,3%)

Õppimise sisu (24,3%)

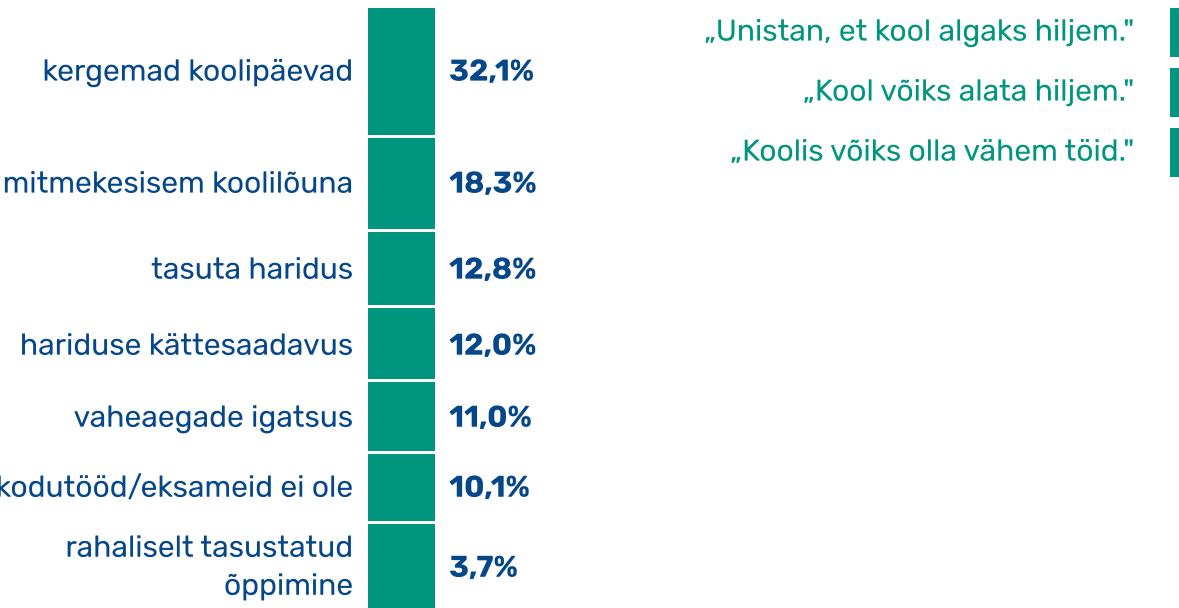
Õpetajatega seotud unistused (10,1%)

Sotsiaal-emotsionaalne heaolu (31,1%)

Vastumeelsus kooli osas

Haridussüsteemi korraldus

Õppimise sisu

rohkem sportimisvõimalusi **23,9%**

„Ma tahaksin, et koolis ei oleks nii palju pingeid.”

tehnoloogia integreerimine **23,9%**

„Koolis õppida ja tähelepanelikult kuulata.”

koolimaja ja -keskkond **21,2%**

„Õppida hästi, et saada hea töö ja saada palju raha.”

mitmekesisemad ja huvidele vastavad tunnid **19,5%**

koolimajavälised tunnid **11,5%**

Õpetajatega seotud unistused

õpetajate pädevus ja roll **48,9%**

„Õpetajad oleksid tööl, mitte robotid.”

„Õpetajad peaksid olema lahked ja mõistvad.”

„Õpetajad saaksid suuremat palka.”

õpetajate käitumine **23,4%**

koolitöötajad **14,9%**

õpetajate järelkasv ja palk **12,8%**

Sotsiaal-emotsionaalne heaolu

positiivne õpimotivatsioon **47,6%**

„Tahan, et lapsed saaksid õppida omas tempos.”

„Et koolis poleks kiusamist.”

„Et kõik oleksid sõbralikud ja toetavad.”

Kui soovid noorte unistamisest kokkuvõttest rohkem lugeda, siis siin on kogu uurimistöö [„Eesti noorte ettekujutus haridussüsteemist aastal 2050 „Hakkab looma” unistamistalgutele saadetud visioonide põhjal”](#).

Millest noored peale kooli veel unistavad?

Parema ja hoolivama hariduskorralduse kõrval **unistavad lapsed** siiski ka täiskasvanutega sarnastel teemadel: **loodusest, loomadest ja inimesi aitavast tulevikutehnoloogiast**.

1.-4. klassi õpilasi osales 233 grupis 1896. 7-11-aastased lapsed unistasid suuremates gruppides (keskmiselt kaheksa kaupa), seega oli koos unistamas võrdselt nii poisse kui tüdrukuid:

Eesti on väga futuristlik värviline ja robotid juba liiguvad ringi. Lendavad autod, mis lendavad elektriga. Ka kõigis väiksemates asutustes nagu Koeru ja Järva-Jaani oleks spa ja kaubanduskeskus. Maal sõidavad ringi puldiga juhitud kombainid ja traktorid. Eestis oleks rahu ja poleks sõda. Et vanasõnad jääksid alles.

9-10, Koeru

Maailm on muutunud suuremaks, autod lendavad. Et oleks rohkem maakoole, kus saaks ise kasvatada köögivilju, et kõik lapsed (leiaks) endale sobiva kooli.

9-11, Rapla vald

Linnades on palju suuri pilvelõhkujaid, robotid teenindavad inimesi, kuid hinnad on kõik kõrged. Liikluses on iseliikuvad autod ilma juhtideta. Koolides on abiõpetajateks robotid, treppe pole, paberist õpikuid ega töövihikuid ei ole, kõik on tahvlites.

10, Järva vald

Eestis on täielik vaikus, kõik töötab hääletult. Kõikjal on rahu, keegi ei sõdi ega kakle. Kõik on sõbralikud. Elektroonikat ei ole enam füüsiliselt olemas, kõik on inimeste sisse ehitatud. Maju pole, inimesed elavad suurte lendavate laevade peal. Igas pool kasvavad suured lilled, aastaringi. Kõigil on sellised seadmed, mis võimaldavad teleporteeruda.

7-8, Loksa

5.-9. klassi õpilasi osales 404 grupis 1809 (keskmiselt grupis 5 last):

AI on tähtsamal kohal elus: see aitab vähendada õpetajate töökoormust, on inimeste parim sõber ja õpetaja on robot. Kõikjal sõidavad ringi elektriautod ja lendavad autod, CO2 ümbertöötlemine on oluliselt lihtsam, ka robotid fotosünteesivad. Loodud on uued põllumajandusviisid. Keset AI-maailma puhkeb inimeste looming taas õitsele. Väljasurnud ametid: tõlk, giid, taksojuht, valvur, perearst, näitleja, kunstnik, raamatukoguhoidja, poemüüja.

T, 16, Tallinn

Rikkad ja haritud inimesed, rahu maailmas, AI on arenenud, aga ei võta maailma üle.

14-16, Viimsi vald

Eestis on lendavad autod, me oleme 37, aga Eesti ise on natuke ilusam kui praegu ja me kuulsime, et Putin on surnud.

T, 11-12, Are

Lendavad rongid, kiirmetroo, Tallinnas on Starbucks, kõik inimesed on rikkad ja õnnelikud, tänaval oli suur laat, Bolt ja Wolt toovad toitu ka maakohtadesse, välismaised kaubad toimetatakse kiiresti kohale, kooli ei pea õpikuid kaasa võtma, meditsiin on tipptasemel, inimesed on tervisliku eluviisiga ja elavad kauem, maailmas pole enam rassismi ja pedofiile, parem karistusseadustik, koolides ei õpetata enam nii suures mahus vene keelt, tänavatel on palju rahvatantsijaid, Eesti kultuur levib üle maailma.

T, 14-15, Loksa

10.-12. klassi õpilasi osales 111 grupis 573 (keskmiselt grupis 5 noort):

Linnas on rohkelt puid, rohelist ja puhkealasid. Mu ümber on inimesed, kes naeratavad – eri vanuses, eri rahvustest, aga kõigil üks soov: hoida elu tähenduslikuna ja kestlikuna. Taamal kõlab vaikne muusika – keegi mängib kannelt, mille helid segunevad laste naeru ja linnulauluga.

17, Tallinn

Vanad konservatiivid ei kontrolli noori ja abort on põhiseaduses lubatud.

Hoiame kokku, toetame üksteist, sallivust näidata. VABADUS.

17-18, Vändra

Endise Lasnamäe linnaosa südames on nüüd kõrgtasemel nutihooned ja robotikakeskused. Ma töotan tulevikutehnoloogiate keskses, kus arendame isejuhitavaid transpordisüsteeme ja energiatõhusaid ehitustarvikuid. Minuga koos on meeskond noori spetsialiste Eestist ja mujalt maailmast – koostöö on globaalne ja kiire.

19, Tallinn

Oleme oma keskkonnaga sümbioosis, täpselt samal tasemel. Me austame loodust.

19, Rakvere vald

HAKKAME KOHE PIHTA!

"Hakkab looma" tulemusi analüüsidest võivad skeptikud küsida, et mida selle teadmisega nüüd siis peale hakata, et me tahame puhtamat, sallivamat ja targemat Eestit. Tegemist ei ole ju ametliku dokumendiga, mille alusel keegi bürokratt hakkab järjest rahva unistusi ellu viima.

Kogukondliku ettevõtmise iva oligi selles, et inimesed mõtleks unistamise kõrval ka sellele, et **mitte keegi peale meie endi ei saagi meie unistusi ellu viia**. Unistamisformaadi viimases punktis said kõik osalejad mõelda just sellele, mida nad üksi, koos sõpradega või kogu ühiskonnaga saavad kohe täna ette võtta, et oma unistusi hakata teoks tegema. Grupp 13-14-aastaseid noori Pärnumaalt sõnastas selle kenasti:

Täna on suurepärane päev, et hakata liikuma oma unistuste suunas. Iga samm viib sind lähemale unistuste täitumisele. Kui jagame oma eesmärged ja unistusi, siis saame üksteist aidata ja motiveerida. Üheskoos on lihtsam edasi liikuda. Ja kõige olulisem on olla kannatlik – unistuste täitumine ei juhtu üleöö, aga iga väike samm viib sind edasi.

13-14, Pärnumaa

Nii nagu ka õhinapõhiselt alguse saanud "Teeme ära" koristuskampaania, võtab ka unistamise kui tulevikukindla ühiskonna loomuliku eelduse normaliseerimine veidi aega. Esimest korda toimunud ettevõtmise kohta on tuhandete unistajate kokku toomine ja ühiselt helgema tuleviku projitseerimine aga juba väga suur asi, mis eeldatavasti saab järgmistel aastatel endale juba **regulaarse Unistamise Päevaga** sisuka järje.

Igal aastal võiks olla uued unistamistalgud, siis tekib ühistunne ja saame
üksteisest paremini aru ning vaadata unistuste täitumist.

N, 61, Harjumaa

Loodame, et koostöös Eesti Tuleviku Uuringute Instituudiga õnnestub unistamine ja tulevikule
mõtlemine muuta iga-aastaseks traditsiooniks. Loo me ise koos Eesti tulevikku.

III Rohetiiger 5 aastane

Kogukond: viis aastat ühist teekonda

Rahvusvaheline teekond

Rohetiiger ja ESG

Intervjuu: Eva Truuverk

Rohetiigri kogukond kasvab ja areneb: viis aastat ühist teekonda

Kui Rohetiiger 2020. aastal asutati, ei teadnud keegi täpselt, kuhu teekond viib. Viis aastat hiljem ühendab Rohetiigri kogukond ehk esindusorganisatsioon 89 Eesti ettevõtet ja organisatsiooni ning toetab neid, kes jätkusuutlikkuse teemaga iga päev tegelevad. Teekonnale vaatavad tagasi esindusorganisatsiooni koordinaator Erkki Vedder ja kogukonna koordinaator Emily Sepp.

Esindusorganisatsiooni loomine langes ajale, mil ühiskonna ootus rohemuutuste järele oli kõrge. Rohetiiger oli nagu surfar, kes tabas laine õigel hetkel.

Esindusorganisatsiooni avaüritus peeti koroonaja tipus 2021. aasta jaanuaris, oludele vastavalt üle veebi telesaate formaadis. „Rohetiigri asutajaliikmeteks oli 25 tugevat Eesti ettevõtet. Kõik olid oma kodudes ja jälgisid ülekannet, kus uuele organisatsioonile soovis jõudu ka president Kersti Kaljulaid. Fotografiska saatis kõigile toidukorvi ja kuigi inimesed olid ekraanide taga, tundus, nagu oleksime kõik koos. Tagantjärele huvitav meenutada – **esindusorganisatsiooni algusel oli väga tugev ajastu pitser,**” meenutab Erkki.

Kuigi ühiskonna roheinnukus on vahepeal vähenenud – Venemaa sissetung Ukrainasse ja majanduslangus on tõstnud ühiskonna fookusesse turvatunde ja toimetuleku –, on **Rohetiigri kogukond stabiilselt kasvanud** ja täna on liikmeid napilt alla saja.

TEGIJAD, KES PÄRISLT TEEVAD

Küsimusele, kuidas liikmeskonda iseloomustada, vastab Erkki: **tegijad**. „See kehtib kahes tähenduses – tegija ehk äge tüüp, aga ka selles mõttes, et **meie liikmed on need, kes asju päriselt ära teevad.**”

Ta toob välja huvitava kontrasti: meedias käsitletakse jätkusuutlikkust sageli ideoloogilise ja polariseeriva teemana. „Kuid Rohetiigri liikmetega suheldes on pilt hoopis teine. Väga selgelt tajutakse, et **jätkusuutlikkus on ärilises mõttes kohanemise ja ellujäämise küsimus,**

millega on vaja konkrentsis püsimiseks igal juhul tegeleda. Vaade rohepöördele on konstruktiivselt positiivne."

OOTUSED LÄHEVAD SPETSIIFILISEMAKS

Oluline on mõista, et Rohetiiger ei ole kujunenud tavapäraseks lobby-organisatsiooniks. „Me ei kujunda seisukohti eelnõude kohta," selgitab Erkki. „Pigem **toetame ettevõtete arengut nende teekonnal suurema keskkonnasõbralikkuse suunas.**"

Aastate jooksul on liikmete ootused ja teadlikkus muutunud. „Kunagi taheti kliimasoojenemisest, selle põhjustest ja laiemalt roheteemadest aru saada," meenutab Emily. „Nüüd öeldakse, et **tahetakse teadmisi konkreetsetest valdkondadest.** Ootused lähevad järjest spetsiifilisemaks."

Ka liikmete areng on olnud märkimisväärne. „Arvestades, kui palju segadust kestlikkuse osas ühiskonnas jätkuvalt esineb, on **muljetavaldav, kui palju ettevõtteid on olulisemad sammud läbi mõelnud ja teavad täpselt, mida oma keskkonnajalajälje vähendamiseks teha.** Tore on näha, et mõned liikmed on kestlikkuses leidnud oma konkurentsieelise ja muutunud oma valdkonnas eestvedajateks," lisab Erkki.

RMK metsa istutus

ÕLATUNNE JA KOGUKONNAVAIM

Erkki sõnul on **Rohetiigri tuumaks kogukond, kes kannab ühtseid väärtusi.** Oluliseks peab ta ka **õlatunnet – teadmist, et sa pole üksi.** „Rohetiigris näed, et teisedki maadlevad sarnaste probleemidega, ja saad kolleegidelt jõudu."

Seetõttu on **ettevõtete külastused liikmete seas väga populaarsed.** „Kohad on alati täis ja oodatakse, millal mõne ettevõtte juurde külla saaks minna," räägib Emily. Liikmed on üksteist leidnud ja koostööprojekte algatanud. Külastustel tekib liikmetel sageli soov ise teisi külla kutsuda – nii levib hea praktika edasi.

Külas DPD-I

VASTUTUULES, AGA KOOS

Kui algusaastatel läks kõik suhteliselt sujuvalt – „isegi imelikult positiivselt ja kergelt," nagu Erkki ütleb –, siis **praegu on kestlikkuse teema suurema surve all. Majanduslik ebakindlus** ja muutunud **julgeolekuolukord on toonud uusi väljakutseid.**

„Aknast välja vaadates – pime lumeta talv kirjeldab päris hästi praegust hetke,” nendib Erkki. „Rohetiigri alguses oli pärituul, praegu on kindlasti keerulisem.”

Rohetiigri 5. sünnipäev

Vaatamata vastutulele pole ühegi liikme käest kuulnud sõnumit, et roheteema poleks enam asjakohane. „See on olnud signaal, et tuleb edasi teha,” ütleb Emily.

Ka hiljutisel külastusel ühe suure Eesti ettevõtte juurde kinnitas selle juht, et jätkusuutlikkus on neile **äristrateegiliselt oluline ja erinevad trendid ei muuda nende suunda.**

MIDA TEEKSIME TEISITI?

Küsimusele, mida Erkki ja Emily teeksid tagantjärele teisiti, nenditakse, et laias laastus ei teekski. „Suuri väljakutseid pole olnud, esindusorganisatsiooni areng on olnud sujuv,” arwab Erkki. Üks asi siiski: ta tunneb, et **võiks rohkem liikmetega otse suhelda.** „Võiksime rohkem helistada, küsida, kuidas läheb.”

Meeskond on õppinud liikmete valukohti ette nägema. Näiteks tajuti, et **kestlikkusjuhtidel on raske töö** – mõnikord tunnevad nad end organisatsioonis üksi ja suure vastutuskoozmaga. Pinget lisab ka üldine negatiivne foon ühiskonnas. „Siit tekkis idee teha eraldi koolitus kestlikkusjuhtide vaimse tervise toetamiseks,” räägib Emily.

Rohetiigri tiim Arvamusfestivalil

JÄRGMINE PEATÜKK

Järgmisel poolaastal **uuendatakse Rohetiigri strateegiat** ning sellesse **kaasatakse ka liikmed.** Esindusorganisatsiooni tegevuste tuum jääb tõenäoliselt samaks – kogukonna tunne, külastused, asjakohased sündmused ja koolitused.

Aastakoosolek 2025

Kuid nüüd, kui Rohetiigri roll nihkub tasakaalus majanduse kontseptsiooni väljatöötamiselt selle rakendamise toetamisele, võivad ka rõhuasetused muutuda. Meeskond näeb potentsiaali **ettevõtete juhtide tugevamas kaasamises.**

Milline näeks välja ideaalne Rohetiigri esindusorganisatsioon 2030. aastal? Erkki usub, et peamine mõju jääb toimuma taustal, mida pole alati kerge märgata. „Arvan, et meie **suurim mõju sünnib koolitustel osalejate peades** – kuuldud mõnd konkreetset näidet teise ettevõtte ägedast rohetegevusest – või keskkonnajuhtide omavahelistes vestlustes. Seda on raske mõõta, aga selline **ahaa-momentide ja inimestevaheliste kontaktide mõju on suur.**”

ROHKEM KUI TÖÖ

Nii Erkki kui ka Emily peavad Rohetiigrit oma karjääri olulisimaks peatükiks.

„Ma vaatan sellele ajale tagasi ja mõtlen – jumal tänatud, et siia sattusin,” ütleb Emily. „See on mind väga palju arendanud ja muutnud.”

Ta toob välja, kui eriline on töötada koos nii erinevate taustaga inimestega – Rohetiigri tiimis on esindatud poliitika kõrgtaseme kogemus, energieetika tippteadmised, suurte üleilmsete algatuste ja muutuste juhtimise kogemus. „Igapäevaselt koos olles unustad vahepeal ära, kui ägedate inimestega tegelikult töötad.”

Kui peaks Rohetiigri senise teekonna kokku võtma ühe lausega? Erkki naeratab: „Raske on seda sõnades väljendada... see on lihtsalt olnud **väga äge teekond.**”

Rohetiigri esindusorganisatsioon loodi 2021. aasta jaanuaris. Praegu ühendab see 95 Eesti ettevõtet, kes astuvad samme jätkusuutlikuma majanduse suunas.

Vaata videot: Green Dice'il külas

PARIMAD PRAKTIKAD

Alates 2025. aastast jõuab Tallinna Vanasadamas peatuvatelt TUI Cruises laevadelt abivajajateni sadu kilosid päästetud toitu. Uus algatus kruisioperaatori, **Tallinna Sadama** ja Eesti Toidupanga vahel aitab võidelda toidu raiskamisega ning toetada kohalikke abivajajaid. Eelmisel aastal annetas TUI Cruises laev Mein Schiff 7 nelja külastuse jooksul kokku üle 200 kg toitu.

Lasita Aken AS võttis 2025. aastal kasutusele uue robotiseeritud värviliini, mille tööprotsess on regiooni kiiremaid. See tagab, et ühes ajaühikus suudetakse viimistleda veebaasil värvidega rohkem tooteid ning seda varasemaga võrreldes kordades väiksema energiakuluga. Kuivatuskambris on tavapärase kõrge temperatuuriga naturaalse kuivamise asemel infrapunalambid ja -peeglid, mis peegeldavad kiirguse efektiivselt iga toote nurgataguseni, tagades kiire protsessi juures pikaajalise kestva kvaliteedi. Need uuendused on viinud tootmises mõjuala 1 ja 2 jalajälje kahe aastaga 900 tonnilt Co2-lt 30 tonnile CO2-ni. 2025. aastal uuendati toodete EPD-id (keskkonnadeklaratsioonid).

Luminor Pank lõi sektoripõhise üleminekukava, mis ühendab endas regulatiivsed ootused praktiliste tööriistadega ja aitab ettevõtte sisemisi meeskondi kui ka kliente muutustega toime tulla. Näiteks lõime sellel aastal spetsiifilised üleminekuplaanide juhised tööstussektoritele, mis on kohakuti kõrge kliima ja keskkonnariskiga.

Vaata videot: Luminor Climate Fresk mäng

Septembris 2025 käivitus algatus „Rohelised teemakuud ehk mida igaüks saab kohe täna planeedi heaks teha“. Seda võib nimetada ka roheliseks õppeaastaks: septembrist maini on igal kuul fookuses üks jätkusuutlikkuse teema, mis täidetakse artiklite ja info, üleskutsete ja ürituste ning meelelahutuslike võistlustega, et tõsta teadlikkust ning nügida ja meelitada ülikooliperet oma igapäevaelus jätkusuutlikumalt käituma. <https://taltech.ee/rohepoore/kliimanutikas-ulikool/rohelist-teemakuud>

Tallinna Tehnikaülikoos koostasime Roheampsude bingo, kus on 35 väljakutset. Kutsuti kõiki liituma ja oma roheampsudest postitama Facebooki grupis Roheampsud. <https://www.facebook.com/groups/roheampsud>

2025. aasta jooksul töötab **ETS NORD** välja kalkulaatori, mis arvutab automaatselt iga veebipoe toote või kogu projekti CO₂ jalajälje. Lisaks tuuakse toote jalajalg välja hinnapakumisel ja tellimuslehel, muutes kliendiotsused teadlikumaks ja läbipaistvamaks ETS NORD avas keskuse tuleviku ventilatsioonilahenduste väljatöötamiseks ja katsetamiseks. Keskuses saab arendada energiatõhusamaid, vaiksemaid ja keskkonnasäästlikumaid ventilatsioonisüsteeme, testida uusi materjale ja tootetehnoloogiaid. Kõik see tugevdab ja kiirendab tootearendusprotsessi. Nii teevad teadus ja tootmine senisest tihedamat koostööd. Selle sammuga kindlustab ettevõtte oma positsiooni innovatsiooni ja kestliku tootearenduse liidrina Põhjamaades.

2024. aasta lõpus avas **Telia** Viru Keskuses uue ja moodsa esinduse, kus hoitakse fookuses keskkonnahoidu ja kestlikkust. Nii seal kui ka teistes esindustes ja e-poes müüakse laia valikut uuskasutatud seadmeid, mis on läbinud põhjaliku tehnilise kontrolli ja puhastuse ning millele kehtiv ka garantii. Uutega võrreldes tunduvalt soodsama hinnaga uuskasutatud seadmetele pakub Telia kliendi soovi korral ka tavapärasest soodsamatel tingimustel järelmaksu, et ka niimoodi toetada uuele ringile minevate seadmete levikut. Viimase paari aastaga kasvas uuskasutatud seadmete müük Telias ligi viis korda.

Scanfil OÜ asendas elektroonikatootmises väga ohtliku protsessikemikaali vähemohtlikuma vastu, viies varasema manuaalse puhastamisprotsessi suletud keskkonda. Selleks soetati tööstuslik PCB lakiraamide pesumasin. Muudatus vähendas oluliselt nii töö- kui ka keskkonnariske; aastas välditakse nüüd u 400 kg reprotoksilise lahusti emissioone ja jäätmete teket. Scanfil OÜ vähendab aktiivselt oma tootmistegevusest tulenevaid kemikaaliriske ning on liitunud kemikaaliohutuse projektiga LIFE FitForREACH-2. Ka mainitud pesumasina soetamist rahastasid Euroopa Komisjoni LIFE programm ja Keskkonnainvesteeringute Keskus.

Forus kasutab igapäevaselt täiselektrilisi sõidukeid Tallinna lennujaama teenindamisel ning üha enam ka Tallinna linnaosade patrullteenuses. Elektrisõidukite kasutamisega näitab eeskuju ka Forus Takso, kelle autopargis kasvab pidevalt elektrisõidukite osakaal. Praegu moodustavad Foruse taksopargist ligikaudu 90 protsenti hübriidsõidukid. Forus mõõdab regulaarselt oma tegevuste jalajälge ning jälgib mõju keskkonnale. Üleminek elektrisõidukitele vähendab ühe takso süsinikuheidet ligi poole võrra ehk umbes 4,6 tonni aastas. See kogus on võrreldav ligikaudu 20 Tallinn–London lennureisi või umbes 200 puu istutamisega saavutatud mõjuga. Elektrisõidukitele plaanib Forus üle minna esmajärjekorras linnades. Selleks tuleb rajada ettevõtte oma laadimisjaam, sest avalike laadimisjaamade kasutamine oleks liiga kulukas. Piisava laadimisvõimekuse tagamine ongi praegu suurimaks väljakutseks.

DPD Eesti paigaldas 2025. aasta alguses Baltikumis ainulaadse robottehnoloogial põhineva sorteerimislahenduse, mis aitab tõhusalt hallata pakiautomaatide saadetiste kasvavat mahtu. See on ligi kolm korda soodsam ja kuni kümme korda ruumisäästlikum kui traditsioonilised samade näitajatega sorteerimisliinid, võimaldades samas kuni kolmandiku võrra efektiivsemat ja kolm korda täpsemat sorteerimist.

EANSi aastat iseloomustas terviklik lähenemine kestlikkusele. Korraldati näiteks ettevõtte-ülene seminar ja ringmajanduse teemaline loeng-töötuba ning uuendati oma eetikakoodeksit, mis on vastutustundliku käitumise põhimõtete kokkulepe Lennuliiklusteeninduse AS töötajad osalesid looduskoolis, ehitasid loomadele aedikuid, löid käed külge rabatalgutel, sorteerisid raamatuid ja aitasid hätta sattunud inimesi heategevusorganisatsiooni Aarete Laegas vahendusel.

[Loe lähemalt \(PDF\).](#)

Tallinna Ülikoolis alanud viieaastane projekt Sustainable Futures ERA Chair - [SustainERA](#) ühendab kõrgetasemelise teadustöö uuenduslike lahendustega, et rahvusvaheliselt edendada kestlikke mõtteviise ja praktikaid. SustainERA Avatud labor soodustab koostööd ülikooli erinevate instituutide ning era- ja avaliku sektori partneritega. See toetab teaduspõhiseid sekkumisi ja poliitikakujundamist kestlikkuse valdkonnas.

Põhja-Tallinnas alanud ehitustööde käigus rajab **Tallinna Vesi** Lahepea tänava piirkonda mereäärse settetiigi, et tulla paremini toime üleujutustega ja hoida Läänemeri puhtamana. Esimese sellise settetiigi väljavoolule projekteeritud spetsiaalsed klapid kaitsevad tiiki ja piirkonna sademeveesüsteemi juhul, kui meretase peaks tõusma. Samuti aitab see lahendus lühiajaliselt koguda suurt kogust sademevett, puhastades seda enne merre suunamist suurematest ühenditest.

Lidl Eesti AS vähendab jätkuvalt toiduraiskamist: Toidupanga abiga poodides ning Fudloopi abiga kontoris, kust igal reedel antakse ära kõik nädalast ülejäänud puuviljad ja kohvipiim.

2025 alustati koostööd Mustamäe Riigigümnaasiumiga, kus peetud loengutel tutvustati Planetary Health Diet põhimõtteid toitumisest, liikumisest, keskkonnahoiust ja ka õiglasest kaubandusest.

Pikaajaline koostöö käib Tallinna Loomaaiaga, et tuua tähelepanu liigirikkuse ja bioloogilise mitmekesisusega seotud teemadele. Selleks korraldatakse õpilastele töötube ning laiemale avalikkusele loengusarju nagu "Elurikkus on elu küsimus" ja "Läänemere loengusari".

Lidl Eesti AS töötajad osalesid 2025. aasta septembris talgutel Mäemõisa talus, kus istutati põllumajandusmaastikele hekke, et tõsta nende elurikkust ja mulla kvaliteeti.

2025. aasta septembris osales Lidl Eesti AS Maailmakoristuspäeva väikeelektroonika jäätmete kogumise aktsioonis. Kõikidesse Lidli poodidesse pandi väikeelektroonikajäätmete kogumiskastid ning Linnamäe poodi kavandati väikeelektroonika kogumisvõimalus otse poe sorteerimisseina.

Tallinna Lennujaam saavutas 2025. aastal Airport Carbon Accreditation (ACA) programm sõltumatu auditi kinnitatud 3+ taseme ehk süsinikuneutraalsuse. Võrreldes baasaastaga 2018 on Tallinna Lennujaam vähendanud oma otseseid ja energiatarbimisest tulenevaid heiteid 96%.

ROHETIIGRI 5 AASTAT ARVUDES:

KOOLITUSED

117 liikmekoolitust

ETTEVÕTETE KÜLASTUSED

20 kohapealset visiiti

INFOKOOSOLEKUD

43 kohtumist
liikmetega

PROJEKTID

~70 ellu viidud projekti

SOTSIAALMEEDIA

765 FB postitust • 200
IG postitust • 112
uudiskirja

TIIM

29 inimest on tiimitöös
osalenud

UUDISKIRJAD

64 uudiskirja 5 aasta
jooksul

TEEKAARDID

~300 inimest ja ~300
organisatsiooni
panustanud

VÄIKSEIM ROHETIIGER

GreenDice – 3 töötajat

ENIM TÖÖTAJAJD

Tartu Ülikooli Kliinikum
- 5660 töötajat

SUURIM KÄIVE

Bolt

LIIKMED VALDKONNITI:

TAGASISIDE ROHETIIGRI LIIKMETELT:

Rohetiiger on Hundipea jaoks eelkõige mõttekaaslastest koosnev ühine ruum. Siin saab kinnitust arusaam, et kestlikud valikud sünnivad siis, kui ettevõtted, linnad ja inimesed mõtlevad koos, mitte eraldi. Kõikide rohetiigritega saame laiemas auditooriumis murtud selle müüdi, et kestlikkus on kallis.

Markus Hääl, Hundipea juhatuse esimees

Rohetiiger on meil aidanud tõsta teadlikkust ja arendada kestlikkuse teemasid praktiliselt. Oleme õppinud teistelt liikmetelt ja saanud inspiratsiooni seminaridelt, näiteks rohekontori tunnistuse taotlemiseks. Lisaks saanud parema arusaama, millised kestlikkuse tegevused on sisuliselt olulised ka muutunud oludes.

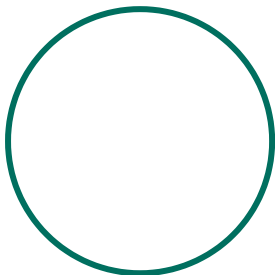
Kristina Jorro, Kaamos Grupp OÜ, Jätkusuutlikkuse juht

On olnud ääretult tore kogeda ühtset kogukonnatunnet teiste liikmete seltsis. Ettevõtte vaatest on Rohetiiger andnud meie töötajatele kõige suurema tõuke ja inspiratsiooni – see on aidanud meil näha maailma uue ja värske pilguga.

Mind ennast on kõige rohkem kõnetanud unistamistalgud, mis teiste rohetiigritega koos toimusid. Unistamine tõi tagasi lapsepõlve siira rõõmu. See teadlik hetk viis mind tagasi sinna, kus kõik suured unistused alguse said, andes hea tunde ja selguse nii juba täitunud soovide kui ka tulevaste sihtide osas. Taas meenus unistamise tõeline jõud – teadmine, et kõik on võimalik. Just sellisena näen ma ka tuleviku Eestit: paigana, kus miski pole võimatu. Ja kuigi ilm oli tol päeval paduvihmane, lõi see hetk sisse nii sooja ja ilusa tunde, mis kandis mind läbi terve päeva.

Helena Lukk, Energiapartner

Rohetiigri rahvusvaheline teekond – Eesti kogemus maailmas

Helen Aavisto

Rohetiigri
rahvusvaheliste
suhete juht

Rohetiigri rahvusvaheline teekond on kasvanud orgaaniliselt koos organisatsiooni sisulise arenguga. Alates 2020. aastast, mil kestlikkuse ja ESG teemad tõusid nii Eestis kui ka Euroopas uude fookusesse, keskendus Rohetiiger sellele, et **mõtestada** majanduse ja looduse tasakaalu ning luua praktilised tööriistad selle saavutamiseks. Just neil aastatel sündisid Rohetiigri Akadeemia ja esimesed teekaardid – ettevõtjate eestvedamisel loodud ühised kokkulepped, mis aitasid viia kestlikud eesmärgid strateegiatest igapäevastesse otsustesse.

Kohtumine AEON Collective'i asutajatega

Kui Rohetiigri lähenemine leidis Eestis üha enam kõlapinda, hakkas huvi selle vastu kasvama ka väljaspool riigipiire. Juba 2021. aastal jõudis **Rohetiiger rahvusvahelistesse aruteludesse**, sealhulgas Glasgow's toimunud COP26 kliimakonverentsile, kus kinnistus arusaam, et **paljud riigid otsivad praktilisi viise, kuidas liikuda ambitsioonikatelt kliimaeesmärkidelt tegelike muutusteni**. Rohetiigri sektoripõhised teekaardid ja koostööl põhinev mudel paistsid silma kui toimiv ja ülekantav lähenemine.

Aastatel 2022–2023 süvenes Rohetiigri rahvusvaheline dialoog ning **koostöö Eesti avaliku sektoriga muutus järjest süsteemsemaks**. Koos välisministeeriumi, kliimaministeeriumi, majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi ning Keskkonnainvesteeringute Keskusega toetas Rohetiigri tegevuste nähtavust ja kõlapinda ka rahvusvahelisel tasandil.

Kohtumine Norra rohetiigriga

Samal ajal rikastas Rohetiigri sisulist mõttevahetust 2023. aastal Arvamusfestivali programmis osalenud **maailmakuulus evolutsioonibioloog Elisabet Sahtouris**, kelle käsitus koostööl põhinevatest süsteemidest ja tulevikku suunatud mõtteviisist **haakus sügavalt Rohetiigri väärtustega**.

2024. aasta kujunes rahvusvaheliste visiitide ja uute partnerlussuhete seisukohalt oluliseks verstapostiks. Sügisel võõrustas Rohetiiger Saksamaa Brandenburgi liidumaa delegatsiooni, tutvustades koos oma liikmesettevõtetega praktilisi kestlikke lahendusi ning ettevõtete ESG strateegiaid. Sama aasta novembris toimusid Saudi Araabias esimesed kõrgetasemelised kohtumised AEON Collective'i asutajate, Tema Kõrguse printsess Mashaeli ja Tema Kõrguse printsess Nouraga, kellele koos Eesti majandus- ja tööstusministri Erkki Keldoga tutvustati Rohetiigri **avaliku ja erasektori koostöömudelit** ning teekaartide lähenemist.

Peateekardi töörühm külas Norra Oslo regiooni keskkonnaekspertidel ja -organisatsioonidel

Saudi Araabia, mis on tuntud oma fossiilenergiale toetuva majandusega, on viimasel kümnendil seadnud ambitsioonikad eesmärgid puhtale ja mitmekesisele tulevikule. Huvi Eesti kogemuse vastu on olnud sisuline ja pikaajaline. 2024. aasta lõpus toimunud ÜRO kõrbestumise vastase konventsiooni **COP16 konverentsil Riadhis** tutvustas Rohetiigri rahvusvaheliste suhete juht Helen Aavisto Rohetiigri **avaliku ja erasektori koostöömudelit ning maakasutuse teekaarti, tuues Eesti kogemuse rahvusvahelisele lavale.**

See dialoog jätkus ja süvenes 2025. aastal, mil Riadhis toimunud Ringmajanduse foorumil (CEF2025) tutvustasid Rohetiigrit nõukogu esimees Andres Veske ja Helen Aavisto. Foorumi raames kohtuti ka Saudi Araabia keskkonna-, vee- ja põllumajandusministeeriumis ning energiavaldkonna otsustajatega, kus lepidi kokku edasistes ühistes töögruppides ning teadmiste ja kogemuste vahetuses.

Samal, 2025. aastal, astus Rohetiiger olulise sammu Põhjamaade suunal. Märtsis toimus Oslos Rohetiigri rahvusvaheline sündmus, mille eesmärk oli **jagada kogemusi Eesti ja Norra vahel** ning arutada loodusega tasakaalus majanduse saavutamise võimalusi. Koostöös BJØRK Innovationsi ja Oslo Region Alliance'iga ning EEA ja Norway Grants'i toel toimunud kohtumistel osalesid kõikide Rohetiigri teekaartide juhid. Ettekanded Norra juhtivatelt uurimis- ja poliitikainstitutsioonidelt ning avatud arutelud löid tugeva aluse edasiseks koostööks. Eesti saatkonna toetus Oslos kinnitas, et **Rohetiigri algatusi nähakse usaldusväärse partnerina ka rahvusvahelisel tasandil.**

Rohetiigri esindus Norras

Kohtumine Tema Kõrguse prints Naif'ga

Kohtumine Tema Kõrguse printsess Mashaeli
ja Tema Kõrguse printsess Nouraga

2026. aastasse vaadates seisab Rohetiiger uues arenguetapis, kus viie aasta jooksul kogunenud kogemus ja rahvusvahelised partnerlussuhted loovad tugeva aluse järgmisteks sammudeks. **Rahvusvahelise tegevuse fookuses on viia Rohetiigri liikmed ja nende praktikapõhised lahendused üha enam rahvusvahelisse dialoogi ning luua koostööplatvorme**, mis toetavad teadmiste vahetust ja ühiseid samme loodusega tasakaalus majanduse suunas. Olulisel kohal on siin **koostöö sarnaste organisatsioonidega** nagu Islandi Festa ja Norra Sustainability Hub (S•HUB), kellega jagatakse ühist arusaama ettevõtjate rollist **kestlike muutuste eestvedamisel ning praktiliste lahenduste väärtusest**.

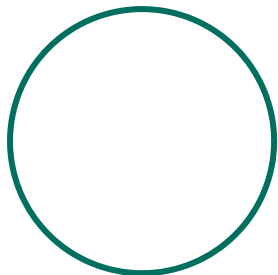
Amal Dokhan, Riskikapitalist, 500 Global
juhtivpartner, "Elevant toas" foorumil

Selle teekonna loomuliku jätkuna on Rohetiigri üheks keskseks ambitsiooniks 2026. aastal osalemine **ÜRO kliimakonverentsil COP31**. Kui varasematel aastatel on rahvusvahelised konverentsid olnud eelkõige õppimise ja suhete loomise koht, siis nüüd on **Rohetiiger valmis astuma samm edasi ja panustama sisuliselt ka rahvusvahelisse arutellu**.

COP-il on eesmärk tuua esile Rohetiigri tasakaalus majanduse visioon, tutvustada Eestis ettevõtjate eestvedamisel loodud teekaarte ning näidata avaliku ja erasektori koostöömudelit kui toimivat ja ülekantavat lahendust – koos partneritega, kellega jagatakse sarnaseid väärtusi ja eesmäärke.

Oluliseks peetakse ka Rohetiigri liikmesorganisatsioonide kaasamist rahvusvahelisele areenile, et **Eesti kogemus jõuaks maailmani läbi konkreetsete lugude, praktiliste lahenduste ja õppetundide**. COP31 ei ole Rohetiigri jaoks eesmärk omaette, vaid verstaapost pikemas rahvusvahelises teekonnas, mille sihiks on tugevdada koostööd sarnaste algatustega, ühendada „rohetiigreid“ üle maailma ning **kujundada rahvusvaheline platvorm**, kus eri riikide kogemused loodusega tasakaalus majanduse kujundamisel saavad vastastikku rikastada ja inspireerida.

Rohetiiger ja ESG – käime ühte sammu

Kaire Rebane

Arenguraamatu
peatoimetaja

Miks Rohetiigrile **kestlikkusaruanne**, kui oleme organisatsioon, kes seisab niikuinii parema homse eest ja loome põhitegevusena teekonda puhtamasse tasakaalus tulevikku? Kas saaksime sellest väärtust või hoopis abi organisatsiooni tulevikustrateegia loomisel? Mis on Rohetiigri jalajälg ja mõju? Sellised küsimused tekkisid, kui rääkisime tuumiktiimis ESG teemadest.

2024. aasta septembris sai otsus tehtud ja kogunes väike tuumik, et võtta ette Rohetiigri enda sissevaade organisatsiooni ESG teemadesse ja koostada kestlikkusaruanne. Olime ses osas ise ka "rohelised", sest seni enam seotud E teemadega, olime jätnud S ja G pisut tagaplaanile – need olid juhitud, kuid süsteemselt läbi analüüsimata. Meie aruande koostamisele aitas kaasa Anu Ruuli ja Anneli Ohvrili läbi viidud ESG kestlikkusaruandluse ja oluliste mõjualade strateegilise juhtimise kursus ja praktikum 2025. aasta talvel ja kevadel. Saime koolituselt tervikvaate, kuidas läheneda nendele kolmele tähele ohtude, riskide ja võimaluste ja mõjualade vaatest. Nii mõnigi vaatenurk üllatas meid, sest igapäevatööd tehes ei mõtle teemadele kogu aeg kõigest kolmest küljest lähtuvalt. Kestlikkusaruannet koostades võtsime luubi alla enda organisatsiooni, mitte kogu Rohetiigri kogukonna, mis oleks olnud muidugi põnev, kuid sedakorda liiga suur amps.

Alustasime sidusrühmade määramisest, seejärel valisime välja kestliku arengu eesmärkidest need, mis Rohetiigreid enim puudutab. Liikusime edasi mõjukohti läbi IRO meetodi analüüsides ja leidsime, et **Rohetiigri suuremad mõjukohad on hoopis positiivse mõjuga**. Koostasime ka mõjukohtade maandamismeetmete nimekirja, mis kindlasti täieneb ajas.

Järgmiseks sammuks võtsime ette Rohetiigri enda jala- ehk käpajälje arvutuse. Rohetiigri otsene jalajälg on madal. Meil on ühetoaline kontor, kuid enamus tiimist töötab distantstilt. Rohetiiger ei tooda midagi, meie energiatarve on minimaalne. Peamiseks tegevuseks on sündmuste korraldamine, me kohtume aktiivselt erinevate inimestega ja seetõttu liigume erinevatesse kohtadesse. Seetõttu arvutasimegi jalajälge kahest vaatest – **transpordijalajälg ja liikmete korraldatavate sündmuste jalajälg**.

Võtsime aluseks ühe kuu – septembri – ja mõõtsime tuumiktiimi kõiki töölaseid sõite, sh koju-tööle ja töölt-koju ning ka töösõite Tallinnast kaugemale. Ühe kuu arvutus oli baasarvutuse aluseks terve aasta jalajäljele. Sarnaselt arvutasime ka sündmuste jalajälje – mõõtsime tavapärase liikmekoolituse jalajälje ning laiendasime tulemuse vastavalt ürituste arvule tervele aastale.

Ei tulnud üllatusena, kui tõdesime, et liikmesüldmuseid ja Rohetiigri enda strateegiapäevi ja muid üritusi korraldades **olime algusaastast alates järginud kindlaid kestlikkuse reegleid**. Näiteks ei kasuta Rohetiiger ühekordseid nõusid, jagame kohale- ja ärasõiduks transporti, ei raiska toitu, planeerides menüüd (taimetoit) ja koguseid hoolega ning võttes ülejäägid kaasa. Kokkuvõttena on saadud **jalajälje suurus marginaalse negatiivse mõjuga** võrreldes Rohetiigri kogumõjuga, mis on ühiskonnaülese teekaartide ja tasakaalus majanduse visiooni koostamise tulemusena positiivne.

S ja G teemasid analüüsidest tõstisime esile ühikonnaülesena „Hakkab looma“ üle-eestilise unistamise projekti, mis on Rohetiigri eestvedaja Eva Truuverki algatus ja milles Rohetiiger aktiivselt kaasa läi. Organisatsioonisiselt on kohti, kuhu ka edaspidi panustada, et meie väike tiim ennast ikka sama mõnusalt tunneks ja hea hooga seni tehtut ka elluviimisel edasi nügiks.

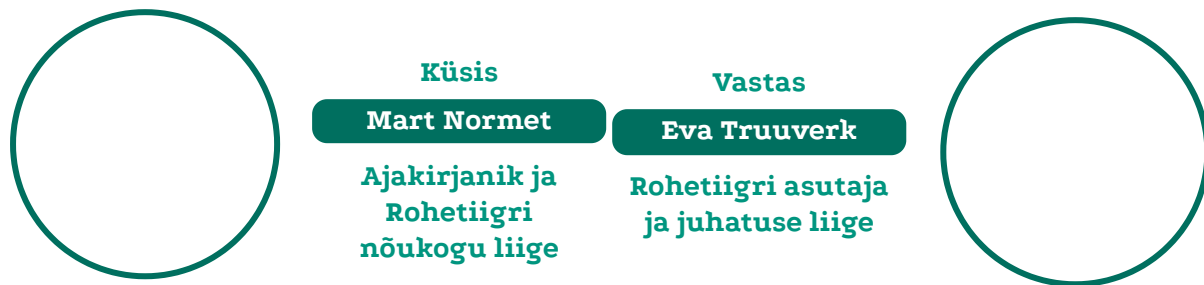
Rohetiigri mõjualadega seotus on vaid mõjualaga 3. Just sellega on seotud meie tööreisid ja tööle-koju sõidud, töötajate kodukontoris töötamine, kontoris tekkivad vähesed jäätmed, ostetud tooted ja teenused, mis on vajalikud meie sündmuste korraldamisega.

Rohetiigrina endale seatud kestlikkuse **eesmärgid ja mõõdikud jagasime kaheks** – need, mis puudutavad **Rohetiigri mõju riigi ja ühiskonna suunal**, ning need, mis puudutavad **Rohetiigri mõju liikmesorganisatsioonina**. Järgnevatel aastatel lisandub mõõdikuid näiteks seoses sellega, et hakkame jälgima Rohetiigri teekaartide elluviimist.

Kuidas Rohetiigri organisatsiooni mõju mõõta, on olnud meie siseteemaks juba aastaid. Sobiva, kuid mitte liiga keerulisel metoodikal põhineva mõõdiku leidmine on olnud üpris keerukas. Rohetiigri teekaardid katavad peaaegu kogu Eesti majandust, kuid raske oleks luua kogu majanduse muutumise monitooringumeetodit, mis jääks väikesele tiimile jõukohaseks. Ideaalis oleks hea siduda see mõõdik üldise Eesti keskkonnamõju vähendamisega.

Mõju mõõtmise teema jääb aktuaalseks ka edaspidi. Oma ESG tiimiga tõdesime ühiselt, et otsus kogu ESG aruandluse protsessi läbi teha oli õige. Esialgne mõte, et kui palju meil nii väikese teenust pakkuva organisatsioonina ikka ESRS standardite osas ühisosa leida oleks, sai teistpidi kinnitust ja laiendas meie arusaama. Rohetiigri tegevust laiemalt analüüsidest saime ka ise parema ülevaate Rohetiigri olemusest Eesti majandusruumis.

Eva Truuverk: ülejäärmistel valimistel on keskkonnateema number üks

Rohetiiger on viieaastane. Kas Rohetiiger on täna oma tegevusega seal, kuhu sa alguses lootsid välja jõuda?

Tegelikult täitub mul selle aasta maikuus lausa seitse aastat esimesest Rohetiigri slaidist. Meil oli inkubatsiooniperiood peaaegu poolteist aastat, sest Rohetiiger sündis ametlikult augustis 2020, aga enne seda olime Teeme Ära Sihtasutuse projekt. Alustasime sõna otseses mõttes ühest sõnast – "rohetiiger" – ja mõttest, et **Eestis peaks olema organisatsioon, mis on ressursside eestkõneleja.**

Maailmakoristuse ajal saime kõik aru, et planeeti päriselt puhtaks ei korista. Koristamine on ülioluline ja peab alles jääma, sest see toob inimesed keskkonnateemade juurde ja paneb neid märkama. Aga **et tekiks päris mõju, tuleb tegeleda põhjustega**, miks prügi tekib. Ja see on eelkõige ressursside teema: **me raiskame ja reostame rohkem kui planeet talub.**

Rohetiiger sündis soovist vähendada reostust ja raiskamist just Eestis. Hakata kohe kogu maailma parandama ei tundunud väga mõistlik.

Kas Eestis on üldse midagi parandada? Me pole ju suured reostajad ja raiskajad, meil on talupojamõistus ja oleme loodusrahvas. Vähemalt selliseks me end peame. Kas see on ka sinu arvates nii?

Mul on kahju seda öelda, aga meil on siin väga palju arenguruumi. Reostamine tähendab sisuliselt seda, et paneme ressursi majandusse "sisse" ehk kaevandame, kasvatame ja toodame. Teisest otsast tuleb välja tohutu hulk jäätmeid või reostust.

Hinnanguliselt 93–95% ressursist läheb lõpuks sellest protsessist läbi käinuna „välja”: reostusena prügimäele, atmosfääri, loodusesse. **Taaskasutusse jõuab vaid umbes 5%** ehk ainult **väikesest osast suudame pärast esimest ringi teha midagi uut ja asjalikku**. See on nii ka Eestis.

Ka ma uskusin kunagi meie talupojamõistusse. Aga näiteks 2021. aasta põhjalik toiduraiskamise uuring näitas, et Eestis visatakse igal aastal ära 12 Olümpia hotelli suurust kuhja söömiskõlblikku toitu. See käib väga lihtsalt: inimene vaatab külmkapis jogurtitopsi, näeb eilset kuupäeva ja viskab selle ära. Kaantki ei tehta lahti, et kontrollida, kas päriselt on kõlbmatu.

Samuti ei paranda me enam asju. Näiteks, kui sokk läheb katki, siis sokk läheb prügikasti. Tellime Hiinast täiesti mõttetut kraami. **Tark tarbimine**, asjade eest hoolitsemine ja nendega pikaajaliselt suhestumine **on suures osas minevik**.

See, mida sa räägid, on seotud indiviidiga. Aga kas see on organisatsioonidega ka nii?

Loomulikult on erandeid. Kui parandamine on selgelt mõistlik ja kasulik, siis parandatakse. Aga üldpilt on see, et tihti on "kasulik" mitte parandada.

Me ei kogu sademevett, vaid võtame uue vee peale. Kaevandamisest tekkinud jääkained lähevad tuhamägedesse, me ei tee neist uusi tooteid ega kasuta neid lõpuni. Tennisepallid viskame prügikasti pärast paari tundi mängimist.

See toimub igal rindel. **Me ei pane seda enam tähele, kuidas me ressursidesse suhtume** ja kui kergelt me need prügikasti "poetame".

Mis selle viieaastase Rohetiigri perioodi jooksul muutunud on? Kas midagi on paremaks läinud?

Ma arvan, et muutunud on see, **kuidas Eestis keskkonnateemadesse suhtutakse**. See on teinud **viimastel aastatel väga suure arenguhüppe**. 2019. aasta Riigikogu valimistel ei pääsenud keskkonnateema pea ühelegi lavale ega meediaruumi. Näiteks rohelisi ei lastud teledebattidesse ja keskkonnateemade meediakajastus oli väga väike.

2023. aasta valimistel oli keskkonnateema minu hinnangul viie olulisema hulgas. Ehk neil aastatel toimus nii Eestis kui mujal maailmas keskkonnateemade kajastamises ja mõtestamises suur hüpe.

Sealt edasi on tundunud, et teised teemad on tõusnud olulisemaks, näiteks majanduslangus ja julgeolek. Keskkonnateema on justkui tagaplaanil, aga olen enam kui kindel, et nende järgmine tulek on veel võimsam. Vast mitte 2027. aasta valimistel, aga 2031. aasta valimistel on keskkonnateema number üks, millest räägitakse, sest **sellest saab päriselt ellujäämise küsimus**.

Eestis on ju pealtnäha kõik puhas ja ilus. Seepärast tekibki paljudel küsimus, kuidas see globaalne probleem üldse meiega seotud on?

Just seetõttu tajumegi seda kehvasti. Meil on puhast õhku ja vett, mulda, kus kasvatada taimi. Aga see, et inimene viskab Indoneesias plastpudeli ookeani, on tegelikult ka meie probleem. **Meil on üks planeet.**

Ma usun, et **maailma muutmine käib samm-sammult**. Sead endale eesmärgi, teed igapäevaselt viis telefonikõnet, saadad kümme e-kirja, **lähtud oma väärtustest ja teed õigeid otsuseid**.

Tuleme nüüd reaalspoliitikasse. Maailma tugevaima riigi poliitika on muutunud selliseks, et Rohetiiger ja roheteemad justkui enam ei mahu pilti.

Need asjad ei ole nii ühesed. See on meie meediaruumi tõlgendus. Täna on Ameerikas 47. president, aga meie teeme Rohetiigri teekaarte aastasse 2040. Siis ei ole kindlasti USA president enam Donald Trump, Ameerikal on siis juba 51. president. Ajad muutuvad.

Lisaks ei ole Ameerika ainult föderaalvalitsuse maa, ka osariikidel on suur otsustusõigus. Ja kui kuulata neid, kes päriselt Ameerikas näiteks energeetika teemadega igapäevaselt tegelevad, siis kõlab, et **ükski president ei suuda peatada arengut, mis on toimunud viimaste aastakümnete jooksul**. USA jätkab suures osas oma kurssi, sest kõiki tehtud valikuid ei ole võimalik tagasi keerata – eriti neid, mis on tehtud viimase 10-20 aasta jooksul.

Lisaks Ameerikale on ka Euroopas tõusmas poliitilised jõud, kes ei ole liberaalsed ega progressiivsed. Kas sul ei ole hirmu, et roheteema jääb globaalselt aastateks tagaplaanile?

Mul on hirm hoopis selle ees, et see ei jää tagaplaanile. Ma arvan, et lähema viie aasta jooksul näeme esimesi ülisuuri looduskataastroofe, mis toovad roheteema väga kiiresti ja jõuliselt esikohale. Roheteemad muutuvad maailmas **ellujäämise teemadeks**.

Mida me Eestis saame teha, arvestades globaalset konteksti?

Inimestena ehitame tulevikku, tehes oma **igapäevaseid valikuid**. Mida **tarbime, kus töötame, kelle poolt hääletame**. Mulle väga meeldib unistus, mis jõudis minuni "Hakkab looma" korje käigus. Üks inimene rääkis, et soovib aastal 2040 elada oma siidrifarmis ja selleks peab ta täna istutama õunapuud.

Aga kui räägime organisatsioonidest?

Organisatsioonide tasandil saame teha sedasama, mida Rohetiigriga oleme teinud: mõtestada igas sektoris, **kuidas olla keskkonnahoidlik ja samal ajal säilitada inimväärne elu** ning majandusruum. Kuidas need asjad kokku panna ja kuidas järgmised 15 aastat keskkonnasõbralikku ühiskonda ehitada.

See on täiesti tehtav. On olemas põhimõtted, kuhu suunas liikuda. Kui igaüks teeb ära oma osa, iga organisatsioon ja iga inimene, siis liigumegi sinna, kus elamiseks on vaja üht planeeti, mitte kaht, kolme või rohkem.

Kas see tähendab, et Rohetiiger võiks laieneda või oma teekaartide formaati rahvusvaheliselt "müüa"?

Viie aasta jooksul tegime valmis viie sektori teekaardid, nende põhjal peateekaardi ning visiooni: millises Eestis elame aastal 2040 juhul, kui viime 15 aasta jooksul teekaardid ellu.

Kontseptsioon, nägemus ja praktilised tegevussuunad on nüüd olemas, "vahefiniis". Elluviimist püüame järgmised 15 aastat toetada Rohetiigri ja liikmesorganisatsioonidega, et see tulevik päriselt tuleks.

Teine suund on rahvusvaheline: otsida üles teised "rohetiigrid" ehk sarnased organisatsioonid teistes riikides ja anda neile tööriistad, kuidas välja töötada oma riigi tasakaalus majanduse kontseptsioon. **Kui panna riigid kokku, võib tekkida terviklik kontseptsioon terve planeedi jaoks**: kuidas tasakaalustada keskkonda ja majandust.

Aga selleks, et midagi "välja müüa", peab see olema edulugu. Keegi ei osta lihtsalt toredat mõtet. Kas Rohetiiger on olnud edulugu?

Hea küsimus, sest me ei ole veel finišis. Vara on öelda, kas saame kaela kuldmedali või jääme viimaseks, kuna oleme alles teel.

Aga seda saan öelda, et see, **mis meil oli plaanis viie aasta jooksul teha, on tehtud**. Isegi suuremalt ja ambitsioonikamalt, kui alguses ette nägin. Kas sellest on kasu, selgub järgmiste aastate jooksul.

Milline oleks sinu "müügikõne", kui sa läheksid näiteks Saksamaa, Taani, Brasiilia või Filipiinide juhtide juurde ja ütleksid: "Me tegime Rohetiigrit ja saavutasime selle ja selle – te peaksite sama tegema"?

Kõigepealt uuriksin välja, milline on inimese suhtumine keskkonnateemadesse: kas ta usub, et praegu raiskame ressursse rohkem, kui on mõistlik ja inimlik, ning reostame planeeti rohkem, kui talumisvõime lubab.

Kui baaseeldused ja väärtused on paigas, küsiksin edasi: kas teie riigis on olemas nägemus, kuidas ettevõtted ja organisatsioonid saaksid tegutseda nii, et riik tervikuna liigub tasakaalus majanduse suunas? Kas teil on üldplaan, kuidas ressursside kasutamine peaks toimuma kogu tsükli jooksul, ja kas ettevõtted saavad aru oma vastutusest keskkonna ees?

Seejärel tooksin kokku need ettevõtted ja organisatsioonid, kelle juhid on visionäärid ning tahavad, et nende ettevõtte oleks olemas ka 10 või 50 aasta pärast ja keda huvitab, kuhu maailm liigub. Nende toel looksime liikmesorganisatsiooni, mis hakkab samm-sammult **arendama konkreetse riigi jaoks tasakaalus majanduse lahendusi**.

Eesmärk oleks väga praktiline: **näidata eri sektorites ära, kus on suurimad mõjukohad ja milliste otsuste kaudu saab ressursse hoida** nii, et samal ajal säilib ka tugev majandus ja inimväärne elu.

Räägime nendest ägedatest Eesti organisatsioonidest. Rohetiigri mudel on fantastiline: ühiskonda siduv idee ja tegevused käsikäes. Kas Eestis oli nende organisatsioonide leidmine, kes nii mõtlevad, keeruline või lihtne?

Lihtsam, kui ma alguses arvasin. Kõikide projektide puhul on **ajastus väga oluline** ja Rohetiigril vedas algushetkega. Kohe olid paadis 25 asutajaliiget: Eesti mõistes tugevad ja ägedad organisatsioonid, mille eesotsas on juhid, kes tahavad aru saada, mis maailmas toimub ja näha oma organisatsiooni tulevikukindlana.

Just 25 asutajaliikme toel hakkas Rohetiiger kasvama. Huvitav meenutus, et need olid koroonaaegsed aastad... võib-olla just see pani inimesi rohkem koos mõtlema ja tulevikku mõtestama. Paljud liikmed on ka rahvusvaheliste organisatsioonide "tütred" Eestis ning sealt tuleb, eriti just Põhjamaade, teadmised ja tugi.

Rohetiigris me toetame informatsiooniga ja **ehitame kõike läbi positiivsuse**. Me ei võitle millegi vastu, vaid loome ja arendame ning vaatame koos tulevikku.

Suurtes ettevõtetes on täna **kestlikkuse juhid, CSR-juhid või muutuste juhid**, kes veavad ESG-teemasid. Neil on väärtuslik saada vahepeal kokku mõttekaaslastega teistest organisatsioonidest ja valdkondadest, et nad **ei tunneks ennast oma teemas üksi**.

Läbi aegade on kõige kõrgemalt hinnatud üritused olnud just **külaskäigud**: lähed teise organisatsiooni juurde, kuuled nende muresid ja rõõme ning avastad, kui palju on ühist ning saad kaasa ideid, mida ise rakendada.

Millised teemad on Eestis sinu jaoks praegu kõige kriitilisemad ehk mis tuleks kohe korda teha ja parandada?

Kui ma saaksin Eestis midagi kiiresti muuta, siis seda, et meil võiks olla **rohkem üksteist austavaid arutelusid ja vähem viha**, lahmimist ja tühistamist, eriti sotsiaalmeedias. Ükskõik, kes mida teeb, leidub alati inimesi, kes ütlevad halvasti. Minnakse isiklikuks ja kaldutakse teemast kõrvale, **polariseerumine on väga suur**.

Kuidas me saaksime tagasi aruteludesse, kus kuulatakse ja toetatakse ühist Eesti arengut? See on minu suur mure.

Aga räägime kaks sõna ka sinust endast: mida sa oled nende viie aasta jooksul kõige rohkem õppinud nii inimese kui juhina?

Kindlasti olen ma teine inimene kui viis või seitse aastat tagasi. Ma tuletan endale iga päev meelde, et 2019. aasta **maailm ja Eesti olid täiesti teistsugused** kui 2026. aastal. Täna juhtub iga päev midagi, mis nädal või kuu tagasi tundusid mõeldamatud. **Tempo on meeletult kiire** ja see mõjutab mind igapäevaselt nii juhi kui inimesena. Üks asi on selge: **ainus, millele saab toetuda, on väärtused**. Need peavad olema paigas.

Juhina tuleb palju rohkem täna tegeleda oma kolleegide toetamise ja hingerõõmuga. Varem räägiti omavahel vaid tööasjadest ja eesmärkidest. Täna tegeled igapäevaselt inimeste vaimse tervise teemadega. See puudutab juhti palju rohkem kui viis või kümme aastat tagasi.

Milline võiks Rohetiiger olla viie aasta pärast, kui ta tähistab oma kümnnendat juubelit?

Ma olen täiesti kindel, et Rohetiiger tähistab oma kümnnendat sünnipäeva! Ja ma arvan, et Rohetiiger näeb ära ka aasta 2040. Viie aasta pärast on keskkonnateemad taas tipus ning nendega on väga vaja tegeleda. Sellest ei saa üle ega ümber ning **Rohetiigril saab sel väljal olema suur roll.**

Tänusõnad

Aitäh kõigile, kes selle aasta eriliseks muutsid. Aitäh neile, kes toetasid, julgustasid, kasvasid, õppisid ja arenesid koos meiega. Kõik need hetked, suured ja väikesed, jäävad meid saatma ka siis, kui järgmised teed juba ees ootavad. Aitäh, et olite osa sellest Rohetiigri loost.